

ส่วนที่ 1

ผลงานที่เป็นผลการดำเนินงานที่ผ่านมา

เรื่อง การบริหารจัดการกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพอิสระกับการพึ่งตนเอง
ทางเศรษฐกิจและสังคม

ผลงานที่เป็นผลการดำเนินงานที่ผ่านมา

1. ชื่อผลงาน การบริหารจัดการกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพอิสระกับการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจและสังคม

2. ระยะเวลาที่ดำเนินการ

ปีงบประมาณ พ.ศ. 2548 (ระหว่างเดือนตุลาคม 2547 - พฤษภาคม 2548)

3. ความรู้ทางวิชาการหรือแนวความคิดที่ใช้ในการดำเนินการ

การศึกษา การบริหารจัดการกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพอิสระกับการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจและสังคม มีกรอบแนวความคิดและความรู้ทางวิชาการที่ใช้ในการดำเนินการ ดังนี้

3.1 ความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพอิสระ

(1) การประกอบอาชีพอิสระคืออะไร

การประกอบอาชีพอิสระ คือ การประกอบกิจการส่วนตัวต่างๆ ในการผลิตสินค้าหรือบริการที่ถูกต้องตามกฎหมาย เป็นธุรกิจของตนเองไม่ว่าธุรกิจนั้นจะเล็กหรือใหญ่ก็ตาม ซึ่งผู้ประกอบการสามารถที่จะกำหนดรูปแบบและวิธีดำเนินงานของตนเองได้ตามความเหมาะสม ไม่มีเงินเดือนหรือมีรายได้ที่แน่นอนตายตัวผลตอบแทนคือเงินกำไรจากการลงทุนนั่นเอง

(2) การประกอบอาชีพอิสระคืออะไร

ปัจจุบัน แม้ว่าการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศจะเพิ่มสูงขึ้น โครงการต่างๆ เกิดขึ้นหลายโครงการ ทำให้มีตำแหน่งงานว่างเป็นจำนวนมาก แต่ก็ยังไม่สามารถรองรับกำลังแรงงานซึ่งเพิ่มขึ้นในแต่ละปีได้ อีกทั้งการเป็นลูกจ้าง ข้าราชการและพนักงานในหน่วยงานทั้งในภาครัฐและเอกชน ส่วนใหญ่ต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติตามที่หน่วยงานนั้นๆ ต้องการ เช่น คุณวุฒิทางการศึกษา ประสบการณ์หรือเป็นแรงงานที่มีทักษะ เป็นต้น คุณสมบัติเหล่านี้ได้กลายมาเป็นข้อจำกัดที่ปิดกั้นโอกาสของคนอีกหลายกลุ่มไม่ให้อาจเข้าสู่ตลาดแรงงานได้ โดยเฉพาะภาครัฐ กำหนดอัตราการเพิ่มของข้าราชการไว้เพียง 2 % นั้นย่อมหมายถึงโอกาสในการเป็นข้าราชการน้อยมาก ดังนั้น การประกอบอาชีพอิสระจึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่ง สำหรับผู้ว่างงาน แรงงานที่กลับจากการทำงานต่างประเทศ เยาวชนที่เข้าสู่ตลาดแรงงานใหม่ กลุ่มคนด้อยโอกาสต่างๆ ควรจะหันมาสนใจการประกอบอาชีพอิสระ ซึ่งเป็นการประกอบอาชีพส่วนตัว บริหารด้วยตนเอง เป็นทั้งเจ้านายและลูกน้องในขณะเดียวกัน และการมีกำไรหรือขาดทุนขึ้นอยู่กับการบริหารของตนเอง นอกจากนี้การประกอบอาชีพอิสระยังไม่มีข้อจำกัดในด้านคุณวุฒิการศึกษา หากแต่เป็นการเปิด โอกาสให้กับทุกคนสามารถประกอบอาชีพได้ตามความสามารถและความสนใจของตนเอง

(3) ผลดีของการเป็นผู้ประกอบการอาชีพอิสระคือ

- อย่างเต็มที่
- (3.1) เป็นเจ้านายตนเอง สามารถใช้ความรู้ความสามารถ ที่ตนเองถนัดได้
- (3.2) กำหนดการทำงานเอง สามารถกำหนดรูปแบบและวิธีการดำเนินงาน ของตนเองได้ตามความเหมาะสมของธุรกิจ
- (3.3) รับผิดชอบกิจการเองทั้งหมด
- (3.4) ตัดสินใจเอง มีอิสระในการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ อย่างเต็มที่ เพราะ เป็นเจ้าของเงินทุน
- (3.5) เป็นอิสระ ไม่ต้องเป็นลูกจ้างใคร ไม่ต้องรับคำสั่งจากใคร จะทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร เวลาใด สามารถกำหนดเองได้ทั้งสิ้น รวมทั้งมีความเป็นอิสระด้านความคิดสร้างสรรค์ ได้อีกด้วย
- (3.6) รายได้ไม่จำกัด ผลตอบแทนจากการดำเนินกิจการคือ เงินกำไร ซึ่งหาก กิจการประสบผลสำเร็จ กำไรย่อมมากตามไปด้วย และถ้าธุรกิจนั้นมีเจ้าของเพียงคนเดียว กำไรก็ไม่ ต้องแบ่งกับใคร

(4) คุณสมบัติของการเป็นผู้ประกอบการอาชีพอิสระ

การเป็นผู้ประกอบการอาชีพอิสระ จำเป็นจะต้องมีคุณสมบัติต่างๆ เพื่อ ประกอบการเป็นผู้ประกอบการอาชีพอิสระอย่างมีคุณภาพ ได้แก่

(4.1) กล้าเสี่ยง (Taking risk) การประกอบการอาชีพอิสระ แตกต่างจากการเป็น ลูกจ้าง เนื่องจากต้องมีการลงทุน ในขณะที่เป็นลูกจ้าง ไม่ต้องลงทุนอะไร การลงทุนนั้นเป็นความ เสี่ยงอย่างหนึ่ง ซึ่งไม่รู้ว่าสิ่งที่เราลงทุนจะได้กำไรหรือขาดทุน แต่ในความเสี่ยงนั้น ผู้ประกอบการอาชีพ อิสระจะต้องไตร่ตรองให้รอบคอบและมีเหตุผลก่อนที่จะลงทุน รวมทั้งต้องมีจิตใจอยากเป็นผู้ชนะ เสมอ

(4.2) มีความคิดสร้างสรรค์ (Taking initiative) การประกอบการอาชีพอิสระ มิได้ยึดติดกับรูปแบบใดๆ เนื่องจากผู้ประกอบการอาชีพอิสระต้องเป็นนายของตนเอง ดังนั้น ในการ ปรับปรุงสินค้าหรือบริการสามารถทำได้อย่างมีอิสระ เพื่อให้ได้มาซึ่งกำไรในการดำเนินธุรกิจ

(4.3) มีความเชื่อมั่นในตนเอง (Self-Confidence) ผู้ประกอบการอาชีพอิสระ จะต้องเป็นผู้ที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง ในการดำเนิน กิจการของตนเอง จะรอให้ใครมาช่วยเหลืออยู่ ตลอดเวลาย่อมเป็นไปไม่ได้

(4.4) อดทน (Persistence and dealing with failure) การดำเนินธุรกิจของ ตนเองย่อมมีทั้งกำไรและขาดทุน โดยเฉพาะขั้นแรกจะต้องประสบปัญหาและอุปสรรคบ้าง ซึ่งถือได้

ว่าเป็นเรื่องธรรมดา จะต้องเป็นผู้กล้ารับผิดชอบและถูกในเวลาเดียวกัน และพร้อมที่จะยอมรับข้อผิดพลาด และแก้ไขข้อผิดพลาดด้วยตนเองเสมอ หากพร้อมที่จะต่อสู้กับปัญหาเหล่านั้น จุดหมายที่ตั้งไว้ก็จะประสบความสำเร็จในที่สุด

(4.5) มีวินัยในตนเอง (Having discipline) การประสบความสำเร็จในอาชีพ ซึ่งเราเป็นเจ้าของกิจการเอง จำเป็นจะต้องมีวินัย มีกฎ มีระเบียบ การทำงานต้องทำสม่ำเสมอ มีเช่นนั้นความสำเร็จในอาชีพอาจจะไม่ประสบความสำเร็จเลย

(4.6) มีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพ (Good information) ไม่ว่าจะงานนั้นจะเป็นงานที่มีเกียรติหรือไม่ ผู้ประกอบอาชีพอิสระจะต้องรักในงานที่ทำ และให้เกียรติกับงานนั้นๆ เสมอ

(4.7) มีความรอบรู้ (Seeking information) การประกอบอาชีพอิสระ จะต้องรับรู้ข่าวสารอยู่เสมอ เพื่อปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก ซึ่งเปลี่ยนแปลงไปเร็วมาก ประโยชน์ของการรับรู้ข่าวสารจะทำให้สามารถปรับปรุงธุรกิจของตนเองให้ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา ผลก็คือกำไรนั่นเอง

(4.8) มีมนุษยสัมพันธ์ (Good human relationship) การประกอบอาชีพอิสระ จะต้องเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์อันดี เพื่อผลประโยชน์ในธุรกิจของตนเอง ไม่ว่าจะเป็ นลูกค้า บุคคลรอบข้างหรือคู่แข่งก็ตาม เพราะการมีมนุษยสัมพันธ์อันดี จะทำให้มีความคล่องตัวในการดำเนินงานเป็นอย่างดี

(4.9) มีความซื่อสัตย์ (Honesty with customer) ผู้ประกอบอาชีพอิสระ จะต้องมีความซื่อสัตย์และจริงใจต่อลูกค้า การบริการลูกค้าให้เกิดความประทับใจในการขายสินค้าหรือบริการและกลับมาใช้บริการอีกเป็นหัวใจสูงสุด เพื่อผลประโยชน์ต่อธุรกิจและต่อตัวเองในที่สุด

(5) การเลือกประกอบอาชีพอิสระตามสิ่งแวดล้อม

(5.1) ในชนบท ในสภาพชุมชนชนบท ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพทำการเกษตร ผู้สนใจที่จะประกอบอาชีพอิสระ จะต้องมีความตั้งใจและชอบงานทำทนายพอสมควร มีพื้นฐานด้านการค้าหรืองานอุตสาหกรรม มีนิสัยอดออม มีความคิดที่จะลงทุนในกิจการใหม่ ตัวอย่างอาชีพ เช่น เลี้ยงเป็ดเทศ ขายกาแฟแก้ว (ชง) ร้านตัดผมชาย ร้านรับซ่อมรถจักรยานยนต์ เพาะเห็ดชนิดต่างๆ

(5.2) ชานเมือง ในย่านนี้มีหน่วยงานและแหล่งการค้ากระจายอยู่ทั่วไป ลักษณะการประกอบอาชีพมีความหลากหลายเป็นอันมาก ผู้ใช้บริการมีมาก มีการแข่งขันระหว่างผู้ประกอบกิจการด้วยกันสูง ผู้สนใจต้องคิดอย่างรอบคอบ มีความรู้ในการจัดการ ตัวอย่างอาชีพ เช่น มอเตอร์ไซด์รับจ้าง ทำน้ำแข็งยูนิคขาย ร้านซ่อมนาฬิกา ร้านซัก อบ รีด

(5.3) ในเมือง ในย่านนี้เป็นตลาดระบบสมัยใหม่ มีการแข่งขันกันมากในเรื่องราคา คุณภาพและบริการ ผู้สนใจต้องมีความรู้ในด้านเทคนิคและการจัดการระดับสูง จะต้องมีการวางแผนการลงทุนที่รัดกุม แข่งขันในตลาดได้ ตัวอย่างอาชีพ เช่น ร้านดอกไม้ เปิดบริการโทรศัพท์ บริการซ่อมรถยนต์ บริการถ่ายเอกสาร

3.2 แนวคิดด้านภูมิปัญญาชาวบ้าน

จากการทำการศึกษาแนวคิดด้านภูมิปัญญาพบว่า คำว่า ภูมิ แปลว่า แผ่นดิน ดังนั้น ภูมิปัญญา จึงหมายถึงความถึง ปัญญาที่ผูกติดอยู่กับแผ่นดินหรือท้องถิ่น ได้มีผู้รู้เป็นจำนวนมากให้คำจำกัดความคำว่า “ภูมิปัญญา” สรุปได้ดังต่อไปนี้

(1) ความหมายของภูมิปัญญาและภูมิปัญญาชาวบ้าน

จากทรรศนะของนักวิชาการทั้งหลาย สรุปได้ว่า ภูมิปัญญา หมายถึง การสั่งสมความรู้มาตั้งแต่อดีตสืบทอดกันมายาวนาน ผ่านความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติ คนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ และกระบวนการขัดเกลาทางสังคม ตกลงผลึกเป็นองค์ความรู้ ด้านต่าง ๆ

จากทรรศนะของนักวิชาการทั้งหลาย สรุปได้ว่า ภูมิปัญญาชาวบ้าน คือ ความรู้ความสามารถ ที่สั่งสม สืบต่อกันมาทั้งทางตรง และทางอ้อม ของแต่ละชุมชน ผ่านกระบวนการถ่ายทอด และเชื่อมโยง ก่อให้เกิดองค์ความรู้ ด้านต่าง ๆ สร้างสรรค์ศักยภาพในชุมชน

(2) ประเภทของภูมิปัญญาชาวบ้าน

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้กำหนดภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็น 5 สาขาดังนี้

(2.1) ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านการเกษตร เช่น การทำการเกษตรแบบผสมผสาน การแก้ปัญหาทางการเกษตรด้านการตลาด การแก้ปัญหาด้านการผลิต (เช่น การแก้ไขโรคและแมลง) และการรู้จักปรับใช้เทคโนโลยี ฯลฯ

(2.2) ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การอนุรักษ์ป่าไม้ ดินน้ำลำธาร การรักษา การถ่ายทอด ความรู้ดั้งเดิมเพื่อการอนุรักษ์ เช่น การเคารพแม่น้ำ แผ่นดิน พืชพันธุ์ ัญญาหาร และโบราณวัตถุ ฯลฯ

(2.3) ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านการจัดการ สวัสดิการและธุรกิจชุมชน ได้แก่

ก. กองทุนต่าง ๆ ในชุมชน เช่น สหบาลข้าว (ธนาคารข้าว) สหกรณ์ร้านค้า กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ ฯลฯ

ข. กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเยาวชน ฯลฯ

(2.4) ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านการรักษาโรคและการป้องกัน เช่น หมอพื้นบ้าน หมอธรรมชาติ และผู้รอบรู้เรื่องสมุนไพร

(2.5) ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านการผลิตและการบริโภค เช่น การแปรรูปผลิตผลทางการเกษตรให้สามารถบริโภคได้โดยตรง ได้แก่ การใช้เครื่องสีข้าว และครกตำข้าว การรู้จักประยุกต์เทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้แปรรูปผลิตผลเพื่อชะลอการนำเข้ตลาด

(3) ลักษณะสำคัญของภูมิปัญญาชาวบ้าน สามารถจำแนกภูมิปัญญาชาวบ้านได้ 3 ลักษณะ คือ

(3.1) ภูมิปัญญาจากการใช้ชีวิตในธรรมชาติ เนื้อหาของภูมิปัญญา คือ การอธิบายปรากฏการณ์ธรรมชาติ ความสัมพันธ์ระหว่างชีวิตกับธรรมชาติในลักษณะของกฎเกณฑ์ที่พึงปฏิบัติ และข้อห้ามที่ไม่ให้ชาวบ้านปฏิบัติ เช่น ความเชื่อต่อธรรมชาติ ต่าง ๆ เรื่องของผีที่ทำให้เกิดสภาวะสมดุลของการอยู่ร่วมกันระหว่างคนกับธรรมชาติ ระบบเหมือง ผาย ผีน้ำ ผีนา เป็นต้น

(3.2) ภูมิปัญญาจากประสบการณ์การอยู่ร่วมกัน ภูมิปัญญาแบบนี้มีพฤติกรรมตามแบบแผนของสังคม มีกฎเกณฑ์บอกอย่างนั้นดี มีระบบความสัมพันธ์ของการอยู่ร่วมกัน อย่างสันติเป็นหลักมีความเข้าใจในอนิจจังของชีวิตเป็นสูงสุด รูปธรรมที่แสดงออก คือ ความเชื่อเรื่องบรรพบุรุษ เช่น ผีปู่ย่า ปู่ตา ผีพ่อ ผีแม่ และพิธีกรรมต่าง ๆ เป็นต้น

(3.3) ภูมิปัญญาจากประสบการณ์เฉพาะด้าน เช่น ภูมิปัญญาจากประสบการณ์ทำมาหากินในด้านต่าง ๆ ภูมิปัญญาด้านการรักษาโรค เป็นต้น

จากความหมาย ประเภท และลักษณะของภูมิปัญญาที่ได้กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า ภูมิปัญญาชาวบ้านเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับคติ ความคิด ความเชื่อ ความรู้ ความสามารถประกอบกับการสร้างองค์ความรู้และสั่งสมถ่ายทอดกันมาของชาวบ้านเพื่ดำรงชีวิตและ สร้างสรรค์ประโยชน์ในมิติต่าง ๆ ของสังคมอย่างสมดุลและสร้างความปกติสุขในสังคม

3.3 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

3.3.1 แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาระแสรองหรือการพัฒนาทางเลือก ที่สำคัญ ได้แก่

(1) แนวคิดผู้แสดงทางสังคม (Actor - Oriented Approach) เป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นในช่วงปลายของปี ค.ศ. 1960 และตอนต้นของปี ค.ศ. 1970 เป็นแนวคิดที่มุ่งเชื่อมโยงรูปแบบกระบวนการตัดสินใจ (Decision - Making Models) กับการวิเคราะห์การปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์และปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น นักทฤษฎีในกลุ่ม Actor - Oriented Approach เป็นนักคิดที่ให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์ในระดับกลาง ในระดับจุลภาคหรือระดับบุคคลมากกว่า

ระดับมหภาค จุดเด่นของแนวคิดนี้ คือการตีความเรื่องชนชั้น (Class) ในความใหม่ที่อยู่ ณ ลักษณะของการก่อตั้งขึ้นในรูปของ องค์กร (Agency) การรวมกันของปัจเจกบุคคล (Encompassing Individuals) การร่วมมือร่วมใจกันของ นายทุน องค์กรท้องถิ่น พรรคและองค์กรการเมือง และระบบราชการ แนวคิดผู้แสดงทางสังคม (Actor-Oriented Approach) มีแนวคิดสำคัญว่า ผู้แสดงทางสังคม (Social Actors) หมายถึง ประชาชนซึ่งเป็นสมาชิกในองค์กร หรือสถาบันทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน ซึ่งทำหน้าที่เป็นองค์ประกอบสำคัญ ที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางและอัตราของการพัฒนา เช่นเดียวกับปัจจัยหรือองค์ประกอบภายนอกอื่นๆ ดังนั้น การศึกษาการเปลี่ยนแปลงใดๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม และการพัฒนาสังคม ผู้ศึกษาจึงต้องให้ความสนใจทั้งในส่วนของปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ตลอดจนผู้แสดงทางสังคมต่างๆ ซึ่งล้วนมีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทาง ตลอดจนผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนา ตั้งแต่ขั้นตอนของการตีความ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการรับผลกระทบจากการพัฒนา

(2) แนวคิดเรื่องการให้อำนาจ (Empowerment Approach) เป็นแนวคิดที่เกิดจากการพัฒนาระดับรากหญ้า (Grassroots) ของผู้หญิงในประเทศด้อยพัฒนาอุตสาหกรรม ซึ่งวางอยู่บนพื้นฐานการให้ความหลากหลายและความแตกต่างของปัจจัยสังคมวัฒนธรรมตามสภาพการณ์ที่เป็นจริงในสังคม มากกว่าการนำแนวคิดสตรีนิยม (Feminism) ของประเทศตะวันตกมาใช้ นักทฤษฎีการให้อำนาจ เชื่อว่า วิถีคิดในสังคม วัฒนธรรม และชีวิตประจำวันของผู้หญิงในประเทศด้อยพัฒนาอุตสาหกรรม อาจเป็นหนทางหนึ่งที่จะนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพของผู้หญิง เพื่อให้มีอำนาจในการต่อรอง นักทฤษฎีการให้อำนาจปฏิเสธการพัฒนาแบบรวมศูนย์จากเบื้องบน (Top-down Development Approach) และเชื่อว่า แนวทางการพัฒนาดังกล่าวเป็นสาเหตุของการด้อยพัฒนาในสังคมประเทศโลกที่สาม โดยมองว่า การละเลยและไม่ให้ความสำคัญกับพลวัตขององค์กรท้องถิ่น และปัจจัยด้านสังคมวัฒนธรรมคือองค์ประกอบที่สำคัญของการนำไปสู่ภาวะด้อยพัฒนา ดังนั้น หากต้องการสร้างกระบวนการพัฒนาแบบยั่งยืน นักพัฒนาจะต้องให้ความสำคัญกับการสร้างและให้อำนาจแก่กลุ่มบุคคลผู้ด้อยโอกาสในสังคม

(3) แนวคิดการพัฒนาแบบยั่งยืน (Sustainable Development Approach) เป็นแนวคิดการพัฒนาทางเลือก ที่ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางจากนักวิชาการและสังคม โดยทั่วไป ถึงแม้ว่าการพัฒนาแบบยั่งยืน จะเป็นแนวคิดที่มีคำจำกัดความที่ไม่ชัดเจน แต่ก็นับว่าเป็นแนวคิดการพัฒนาแบบทางเลือกที่สำคัญ และไม่ควรที่จะถูกละเลย จากการศึกษาพบว่า คำจำกัดความของคำว่า "การพัฒนาแบบยั่งยืน" (Sustainable Development) ที่น่าสนใจที่สุด ได้แก่ คำจำกัดความของ The World Commission on Environment and Development ซึ่งกล่าวว่า การพัฒนาแบบยั่งยืน หมายถึง "การตอบสนองความต้องการในปัจจุบันของประชาชนและสังคม โดยไม่กระทบหรือ

ละเมิดความสามารถในการพัฒนาหรือความต้องการของคนหรือสังคมในรุ่นต่อไป แนวคิดการพัฒนาแบบยั่งยืน เป็นอีกแนวคิดหนึ่งของการพัฒนาแบบทางเลือกที่ให้ความสำคัญกับผู้แสดงทางสังคมในทุกขั้นตอนของการพัฒนา และให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาของประชาชน โดยเชื่อว่า ประชาชนคือกุญแจสำคัญที่ตัดสินใจ ควบคุม และผลักดันให้ผลของการพัฒนาสำเร็จหรือล้มเหลว นอกจากนี้แนวคิดการพัฒนาแบบยั่งยืน ยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาเชิงอนุรักษ์ ที่สนใจผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งป่าไม้ ดิน และแหล่งน้ำ โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์ในระดับการปฏิบัติการ ในภาคสนาม) และการวิจัยในประเทศด้อยพัฒนาอุตสาหกรรม เพื่อศึกษาวาทกรรมการพัฒนา (Development Discourses) การแก้ปัญหาความยากจน (The Alleviation of Poverty) และรัฐสวัสดิการ (National Welfare)

(4) แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน (People's Participation Approach) เป็นแนวคิดการมีส่วนร่วมเกิดขึ้นจากข้อถ้อยของการพัฒนาแบบดั้งเดิมที่เน้นการรวมศูนย์ไว้ที่ส่วนกลางและการคุกคามของระบบทุนเสรีนิยมที่ก่อให้เกิดปัญหาความยากจนและช่องว่างระหว่างคนจนกับคนรวย และระหว่างประเทศที่ยากจนกับประเทศที่ร่ำรวยขยายห่างขึ้น แนวคิดการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือ เพื่อเคลื่อนย้ายปัจจัยในการพัฒนาทั้งทรัพยากรหรือปัจจัยในการผลิต และประชาชนเข้ามาสู่กระบวนการพัฒนา โดยเน้นกลวิธีการแก้ไขปัญหาคความยากจนตามกระบวนการที่ได้มาจากการเรียนรู้จากประชาชน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนส่วนใหญ่ของสังคม นักวิชาการจำนวนมากได้ให้คำจำกัดความของการมีส่วนร่วมไว้ พอสรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมหมายถึง กระบวนการเรียนรู้ซึ่งกันและกันของทุกฝ่าย เป็นการฟื้นฟูพื้นฐานความมั่นคง เพื่อนำไปสู่การปกครองตนเองของท้องถิ่นได้ ในบั้นปลาย จุดเริ่มต้นของการมีส่วนร่วมของประชาชน เริ่มจากการเข้าร่วมกิจกรรมของแต่ละคนมีประโยชน์เกี่ยวข้องและสนใจเป็นเรื่อง ๆ ไป ที่สำคัญคือ กิจกรรมเหล่านี้ ต้องสัมพันธ์กับความต้องการและปัญหาของประชาชน กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนมีผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาท้องถิ่นเป็นอย่างมาก ซึ่งสามารถพิจารณาพฤติกรรมในขั้นตอนต่าง ๆ คือ

(4.1) การมีส่วนร่วมในขั้นการริเริ่มการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายในชุมชน ตลอดจนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดความต้องการของชุมชนและการจัดลำดับความต้องการ

(4.2) การมีส่วนร่วมในการวางแผน เป็นขั้นตอนที่ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของกลุ่ม กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงาน ตลอดจนกำหนดทรัพยากรและแหล่งทรัพยากรที่ต้องใช้

(4.3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เป็นขั้นตอนที่ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์โดยการสนับสนุนทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์และแรงงาน หรือเข้าร่วมบริหารงาน ประสานงานและดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

(4.4) การมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์ เป็นขั้นตอนที่ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่พึงจะได้รับจากการพัฒนา

(4.5) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล เป็นขั้นตอนที่ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการประเมินว่าการพัฒนาที่ได้กระทำไปนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด

(5) แนวคิดตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

(5.1) เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริชี้แนะแนวทางดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 25 ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจและเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางแก้ไขเพื่อให้รอดพ้นสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและการบริหารประเทศให้เดินไป ให้ดำเนินไป ทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการควบคุมกันในตัวที่ตีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน ขณะเดียวกันก็ต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติและให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ตลอดจนดำเนินชีวิตด้วยความอดทน มีความเพียร มีสติ และความรอบคอบเพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

(5.2) หลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ความรอบคอบ และคุณธรรมประกอบการวางแผน การตัดสินใจและการกระทำ หลักการพึ่งตนเองหากขยายความออกไป อาจจะยึดหลักสำคัญของความพอดีได้ 5 ประการ คือ

(5.2.1) ความพอดีทางด้านจิตใจ: ต้องเข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเองได้ มีจิตสำนึกที่ดี เอื้ออาทร ประนีประนอม นึกถึงผลประโยชน์ส่วนรวม

(5.2.2) ความพอดีทางด้านสังคม : ต้องมีความช่วยเหลือเกื้อกูล สร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน รู้จักฉันทก้ำล้ง และที่สำคัญ มีกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากรากฐานที่ มั่นคงและแข็งแรง

(5.2.3) ความพอดีทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม : รู้จัก ใช้และจัดการอย่างฉลาดและรอบคอบ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนสูงสุด และที่สำคัญใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ใน ประเทศ เพื่อพัฒนาประเทศให้มั่นคงอยู่เป็นขั้นเป็นตอนไป

(5.2.4) ความพอดีทางด้านเทคโนโลยี : รู้จักใช้เทคโนโลยีที่ เหมาะสมให้สอดคล้องกับความต้องการและควรพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาชาวบ้านของเราเอง และสอดคล้องเป็นประโยชน์ต่อสภาพแวดล้อมของเราเอง

(5.2.5) ความพอดีทางด้านเศรษฐกิจ : เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ดำรงชีวิตอย่างพอสมควร พออยู่ พอกิน สมควรตามอัตภาพ และฐานะของตน

(5.3) ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีหลักพิจารณาอยู่ 5 ส่วน ดังนี้

(5.3.1) กรอบแนวความคิด ของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่ ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของ สังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลง อยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นความรอดพ้นจากภัยวิกฤต เพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา

(5.3.2) คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้ กับการปฏิบัติได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลางและการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ พร้อมๆ กัน

(5.3.3) คำนิยาม ความพอเพียง ประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ ดังนี้

ก. ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดี ที่ไม่น้อย เกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตัวเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภค ที่อยู่ใน ระดับพอประมาณ

ข. ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของ ความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนจน คำนี้ถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ

ค. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวพร้อม รับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของ สถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

(5.3.4) เงื่อนไข การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

ก. เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบ ที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

ข. เงื่อนไขคุณธรรม ประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

(5.3.5) แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ จากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและมีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี

3.3.2 แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่ม ธรรมชาติของมนุษย์จะมีการพึ่งพากันทั้งในรูปของปัจเจกและกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มจะเป็นการช่วยเหลือกันที่มีพลัง ไม่ว่าจะเพื่อสร้างสรรค์หรือทำลาย ดังนั้นการรวมกลุ่มจึงเป็นเรื่องปกติของมนุษย์ที่อยู่ในสังคม อาจกล่าวได้ว่ามนุษย์เกี่ยวข้องกับกลุ่มตั้งแต่เกิดจนตาย มนุษย์เมื่อเกิดมาก็อยู่กับพ่อแม่ ญาติพี่น้อง ซึ่งเป็นกลุ่มปฐมภูมิ พอโตขึ้นเด็กก็จะมิกลุ่มเพื่อนละแวกบ้าน เมื่อเข้าเรียนในโรงเรียนก็จะมีกลุ่มเพื่อนในโรงเรียน และเมื่อประกอบอาชีพก็มิกลุ่มเพื่อนร่วมอาชีพหรือร่วมงานเป็นต้นการรวมกลุ่มของมนุษย์ส่วนมากจะเป็นแบบธรรมชาติเป็นกลุ่มเล็ก ๆ และไม่เป็นทางการแต่ทุกคนรู้ว่าเมื่อใดจะรวมกันทำอะไร การเรียนรู้นี้ถูกถ่ายทอดโดยครอบครัวและสังคมไทยผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น อาชีพและประเพณีต่าง ๆ เป็นต้น สรุปว่าองค์ประกอบของกลุ่มที่สำคัญหลัก ๆ มี 6 ประการ คือ

(1) วัตถุประสงค์ของการรวมกลุ่ม อาจวัดจากระดับขั้นของการพัฒนากลุ่มว่ามีลักษณะเป็น กลุ่มสนใจ หมายถึง มีการรวมตัวพูดคุย ถกเถียงถึงปัญหา กลุ่มศึกษาเรียนรู้ หมายถึง มีความพยายามในการแสวงหาความรู้ ทั้งโดยการศึกษาดูงาน หรือแลกเปลี่ยนกับผู้รู้ทั้งในและนอกชุมชน เพื่อแก้ปัญหา กลุ่มกิจกรรม หมายถึง มีการลงมือทำกิจกรรมร่วมกัน

(2) กฎ กติกา กลุ่มที่เข้มแข็งจะมีการกำหนดกฎระเบียบ และกติกา เพื่อควบคุมพฤติกรรมของสมาชิก และกระบวนการออกกฎระเบียบ และกติกา จะต้องเป็นการลงมติร่วมกันของสมาชิก และสมาชิกมีการปฏิบัติตามกฎระเบียบนั้นด้วย

(3) สมาชิก กลุ่มที่เข้มแข็ง จะต้องคำนึงถึงสมาชิกทั้งในด้านจำนวน และคุณภาพ ในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งวัดได้จาก จำนวนสมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรม ระดับของการมีส่วนร่วมของสมาชิก ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ระดับพูดคุยถึงปัญหา ระดับเสนอความคิด ระดับลงมือปฏิบัติ ฯลฯ ลักษณะที่หลากหลายของสมาชิก เช่น ในด้านการศึกษา ศาสนา เพศ อายุ

โดยทั่วไปกลุ่มมักมีสมาชิกที่มีความหลากหลายมากขึ้นได้ ย่อมแสดงถึงความเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางของกลุ่ม ระหว่างคนที่ ต่างเพศ วัย ศาสนา ระดับการศึกษา

(4) กรรมการกลุ่ม กรรมการถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งในการช่วยให้กลุ่มมีความเข้มแข็ง อาจวัดได้จาก สัดส่วนจำนวนกรรมการที่มาร่วมประชุม หรือร่วมกิจกรรม ต่อจำนวนกรรมการทั้งหมด ซึ่งเป็นเครื่องสะท้อนถึงความพร้อมเพียงของกรรมการ ความถี่ในการประชุมกรรมการ ความรวดเร็วในการเรียกประชุมกรรมการ เพื่อตอบสนองต่อปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน (ในกรณีที่เกิดวิกฤตการณ์) คุณภาพของการประชุมกรรมการ เช่น มีการจัดทำวาระ มีการหาข้อมูลประกอบ มีการลงมติหรือไม่ เป็นต้น ความโปร่งใสของกรรมการในการจัดการเรื่องการเงิน และกระจายผลประโยชน์แก่สมาชิก

(5) กิจกรรม กิจกรรมที่ดำเนินการโดยกลุ่มสามารถช่วยชี้ความเข้มแข็งของกลุ่มได้ระดับหนึ่ง โดยดูจากประเภทกิจกรรม ได้แก่

ก. ด้านเศรษฐกิจ และอาชีพ ได้แก่ การรวมกลุ่มกันเพื่อการผลิต การจำหน่าย การบริโภคการรวมกลุ่มกันเพื่อการระดมทุนของชุมชน

ข. ด้านสังคม วัฒนธรรม ประเพณี ได้แก่ การจัดสวัสดิการแก่คนด้อยโอกาส และคนทั่วไปในชุมชน (เช่น เด็ก คนชรา เป็นต้น) การจัดกิจกรรมเพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีพื้นบ้าน

ค. ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และทรัพยากรสาธารณะของชุมชน ได้แก่ การทำกิจกรรมในการอนุรักษ์ป่า อนุรักษ์แหล่งน้ำ ฟื้นฟูคุณภาพดิน และอากาศ

(6) กองทุนของกลุ่ม ความสามารถในการระดมทุนภายในของคนในชุมชน นับเป็นเครื่องสะท้อนถึงศักยภาพและความเข้มแข็งของกลุ่มได้เป็นอย่างดี ได้แก่ ขนาดของกองทุนที่ระดมจากสมาชิก ประเภทของกองทุน เช่น กองทุนกล้าไม้ ธนาคารข้าว ธนาคารวัว กลุ่มออมทรัพย์ ความสม่ำเสมอในการออม/ฝากเข้ากองทุนของสมาชิก อัตราการเติบโตของกองทุน ประเภทกิจกรรมที่ใช้เงินหรือ ทรัพยากรจากกองทุนไปทำ เช่น สวัสดิการสมาชิก การให้กู้เพื่อลงทุนประกอบอาชีพ

กล่าวโดยสรุป กลุ่ม คือการรวมตัวของประชาชน หรือสมาชิกของชุมชนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยรวมกันเป็นกลุ่ม ชมรม สมาคม โดยมีความคล้ายคลึงกัน อย่างใดอย่างหนึ่ง มีกิจกรรมร่วมกันเพื่อสร้างความสัมพันธ์ หรือวัตถุประสงค์ร่วม ในการดำเนิน

กิจกรรมของกลุ่มให้ปฏิบัติไปในแนวทางเดียวกัน เพื่อให้เกิดความร่วมมือ เกิด-ความสามัคคีภายในกลุ่ม ซึ่งจะเป็นกลไกนำกลุ่มไปสู่ความสำเร็จได้

3.3.3 แนวคิดเกี่ยวกับการพึ่งตนเอง

(1) แนวคิดการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ กล่าวโดยสรุป การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ หมายถึง การที่ชุมชนมีแบบแผนการผลิตของตนเองตามความสมดุลของธรรมชาติแวดล้อมกับพฤติกรรมไม่ฟุ่มเฟือย มีการผลิตเพื่อการบริโภคเป็นหลักมีศักยภาพที่ดำเนินไปตามรากฐานทางวัฒนธรรมของตัวเองสูง ทำให้มีกินมีใช้และธรรมชาติแวดล้อมมีความสมดุล และสามารถนำผลผลิตส่วนเกินมาสร้างรายได้ที่เพียงพอต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในครอบครัวและชุมชน ขณะเดียวกันก็มีการช่วยเหลือเกื้อกูลระหว่างกันทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชน

(2) แนวคิดการพึ่งตนเองทางสังคม กล่าวโดยสรุป การพึ่งตนเองทางสังคม หมายถึง การรวมกันเป็นกลุ่มของคนในชุมชน เป็นกลุ่มที่มีจิตสำนึกมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความรับผิดชอบ มีความพยายามร่วมกัน มีอิสระในการตั้งเป้าหมาย มีอิสระในการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายโดยอาศัยความพยายามและกำลังของคนในชุมชน มีพลังที่สามารถต่อรองกับสถาบันภายนอก เช่น พ่อค้า และรัฐ โดยมีเป้าหมายคือการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของคนในชุมชน

3.3.4 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

(1) หลักและทฤษฎีการบริหารองค์การ การบริหารองค์การนั้นมีคำที่ใช้กันอยู่ 2 คำ ซึ่งมีความหมายตรงกันคือ การบริหาร (Administration) และการจัดการ (Management)

(1.1) การบริหาร หมายถึง กระบวนการจัดการกิจกรรมการทำงานอย่างเป็นระบบด้วยเทคนิควิธีการปฏิบัติงานต่างๆอย่างเหมาะสม โดยการใช้ทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource) เงินทุน (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Material) ระยะเวลาในการดำเนินการ และความร่วมมือกันปฏิบัติด้วยจิตรับผิดชอบเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพ

(1.2) การจัดการ (Management) หมายถึง การจัดกิจกรรมและปฏิบัติการกิจต่างๆ โดยดำเนินการตามนโยบายขององค์การที่กำหนดไว้อย่างชัดเจนอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ การจัดการมักจะใช้ในการบริหารธุรกิจเอกชนมากกว่าบริหารงานราชการ

ดังนั้น การบริหาร หมายถึง การดำเนินการต่างๆ เพื่อให้เกิดความร่วมมือ และ ประสานงานที่ดีในหน่วยงานทุกระดับ นับตั้งแต่ปฏิบัติงานระดับล่างจนถึงผู้สั่งการระดับสูงสุด ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นผู้กำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ขององค์การ โดยอาศัยความรู้

ความสามารถ หลักทฤษฎีต่าง ๆ เพื่อให้งานดำเนินไปสู่เป้าหมายด้วยความราบรื่นอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งโดยทั่วไปแล้วทั้งการบริหารและการจัดการจะมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับหลักการกว้าง ๆ ทั่วไป 7 ประการ

ก. การบริหารและการจัดการประกอบด้วยบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป

ข. กลุ่มบุคคลดังกล่าวให้ความร่วมมือร่วมใจกันทำงานโดยมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน

ค. กระทำกิจกรรมหรือปฏิบัติการกิจอย่างหนึ่งอย่างใดหรือหลายอย่างด้วยการประสานสัมพันธ์อย่างมีระบบ ระเบียบ และกฎเกณฑ์ ซึ่งได้ทำการตกลงร่วมกันไว้ก่อนแล้ว

ง. กระทำกิจกรรมดังกล่าวด้วยการรู้จักใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสม

จ. มุ่งปฏิบัติการกิจให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งหรือหลายอย่างที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

ฉ. กลุ่มบุคคลมีส่วนร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์ขององค์การ โดยทุกคนรับรู้ วางแผน และเห็นตรงกัน

ช. ประสานประโยชน์ร่วมกันทั้งขององค์การและบุคลากร

(2) ทฤษฎีการบริหารองค์การ (Administrative Theory Organization)

ทฤษฎีการบริหารของกูลิคและเออวิต กล่าวถึงกระบวนการบริหารไว้ 7 ประการ อักษรย่อว่า **POSDCORB**

(2.1). การวางแผน (Planing) หมายถึง การวางโครงการอย่างกว้างๆ ว่ามีงานอะไรบ้างที่ จะต้องปฏิบัติตามลำดับก่อนหลัง กำหนดวางแผนวิธีปฏิบัติพร้อมด้วยวัตถุประสงค์ของการปฏิบัติงานนั้นก่อนลงมือปฏิบัติการพร้อมระบุผู้มีหน้าที่รับผิดชอบอย่างเป็นรูปธรรม

(2.2) การจัดระเบียบงาน (Organizing) หมายถึง การจัดรูปโครงการหรือเค้าโครงการของการบริหารองค์การ โดยกำหนดอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานย่อยหรือตำแหน่งต่างๆ ของหน่วยงานให้ชัดเจนพร้อมด้วยกำหนดลักษณะและวิธีการติดต่อกันสัมพันธ์กันตามลำดับชั้นแห่งอำนาจ หน้าที่สูงต่ำลดหลั่นกันไป

(2.3) การบริหารงานบุคคล (Staffing) หมายถึง การบริหารงานอันเกี่ยวกับตัวบุคคลหรือเจ้าหน้าที่ทุกประเภทของหน่วยงาน การบริหารงานบุคคลดังกล่าวรวมถึงตั้งแต่ การแสวงหาคน มาทำงาน การคัดเลือก การบรรจุแต่งตั้ง การฝึกอบรมและพัฒนาบุคคลที่บรรจุ

แต่งตั้งไว้แล้ว การบำรุงขวัญ การเลื่อนขั้นลดขั้น ตลอดจนการพิจารณาให้พ้นจากงานและการบำรุงรักษาสภาพการทำงานที่ดีและมีประสิทธิภาพให้คงอยู่ต่อไป

(2.4) การวินิจฉัยสั่งการ (Direction) หมายถึง การใช้อำนาจในหน้าที่วินิจฉัยสั่งการ หลังจากได้วิเคราะห์และพิจารณาจนโดยรอบคอบแล้ว รวมทั้งการติดตามดูแลให้มีการปฏิบัติตามคำสั่งนั้นๆ ในฐานะผู้บริหารซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาหน่วยงาน

(2.5) การประสานงาน (Coordinating) หมายถึง การประสานงานหรือสื่อสัมพันธ์หน่วยงานย่อยหรือตำแหน่งต่างๆ ภายในองค์การหรือสำนักงานใหญ่เพื่อก่อให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ไม่มีการทำซ้ำซ้อนหรือขัดแย้งกันแต่ทุกหน่วยงานทำงานประสานกลมกลืนกันเพื่อวัตถุประสงค์หลักขององค์การหรือหน่วยงานใหญ่ร่วมกัน

(2.6) การรายงาน (Reporting) หมายถึง การเสนอรายงานไปยังผู้บังคับบัญชาหรือไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งเบื้องบนและเบื้องล่าง

(2.7) การบริหารงบประมาณ (Budgeting) หมายถึง การจัดสรรทำงบประมาณการเงิน การวางแผน หรือโครงการในการใช้จ่ายเงิน การจัดทำบัญชีและการควบคุมดูแลการใช้จ่ายเงิน หรือตรวจสอบบัญชีโดยรอบคอบและรัดกุม

3.4 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

(1) พรศรี บงศ์ฤประพันธ์ (2546) ได้ศึกษาวิสาหกิจชุมชนกับการพึ่งตนเอง : กรณีศึกษาการแปรรูปผลผลิตจากต้นตาล ชุมชนบ้านเหล่าขวัญ ตำบลท้อแท้ อำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก สรุปได้ว่า

- ภูมิปัญญาและพลวัตของภูมิปัญญาด้านการแปรรูปผลผลิตจากต้นตาล เกิดจากการเรียนรู้และสั่งสมประสบการณ์ จากการดำเนินชีวิตของชาวชุมชนบ้านเหล่าขวัญและการปฏิสัมพันธ์กับสังคมทั้งภายในและภายนอกชุมชนตลอดระยะเวลาอันยาวนานนับตั้งแต่มีการก่อตั้ง ชุมชน จากอดีตจนถึงปัจจุบัน โดยชาวชุมชนได้ประยุกต์ปรับเปลี่ยนภูมิปัญญาเพื่อให้เหมาะสมกับการดำรงชีพและวัฒนธรรม โดยใช้กระบวนการวิสาหกิจชุมชน บนพื้นฐานพลวัตของภูมิปัญญาเป็นเครื่องมือ

- กระบวนการจัดการองค์ความรู้ของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรขวัญใจพัฒนา เกิดจากการผสมผสานภูมิปัญญาดั้งเดิม กับองค์ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาจากภายนอกผ่านการอบรม การดูงาน และการทดลองด้วยการฝึกปฏิบัติ โดยผู้นำกลุ่มเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการคิดริเริ่ม และเรียนรู้ภูมิปัญญาด้านการแปรรูปผลผลิตจากต้นตาล โดยอาศัยเทคโนโลยีสมัยใหม่ด้านการผลิตและการบริหารจัดการ ที่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนทั้งด้านความรู้ เงินทุน และการ

ส่งเสริมด้านการตลาด ก่อให้เกิดกิจกรรมการผลิตที่มีประสิทธิภาพของกลุ่ม และการมีส่วนร่วมของสมาชิกที่อยู่ในชุมชนและภายนอกชุมชน

- ความสัมพันธ์ของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนด้านการแปรรูปผลผลิต จากต้นตาลกับการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจและสังคมพบว่า ในระดับบุคคล การเกิดวิสาหกิจชุมชน ก่อให้เกิดประโยชน์โดยตรงต่อเกษตรกรผู้ที่มีอาชีพทำตาล โดยทำให้เกิดมีรายได้เพิ่มขึ้น และเกิดระบบความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว ในระดับกลุ่ม ก่อให้เกิดการทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจร่วมกัน ภายใต้ความสัมพันธ์แบบไว้วางใจซึ่งกันและกันและภายใต้ระบบเครือญาติและระบบอุปถัมภ์ ในระดับชุมชน พบว่า วิสาหกิจชุมชนก่อให้เกิดเครือข่ายทางเศรษฐกิจและสังคม ทั้งภายในและภายนอกชุมชน ตลอดจนเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มกับภาครัฐและเอกชน แต่อยู่ในลักษณะการอุปถัมภ์และการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

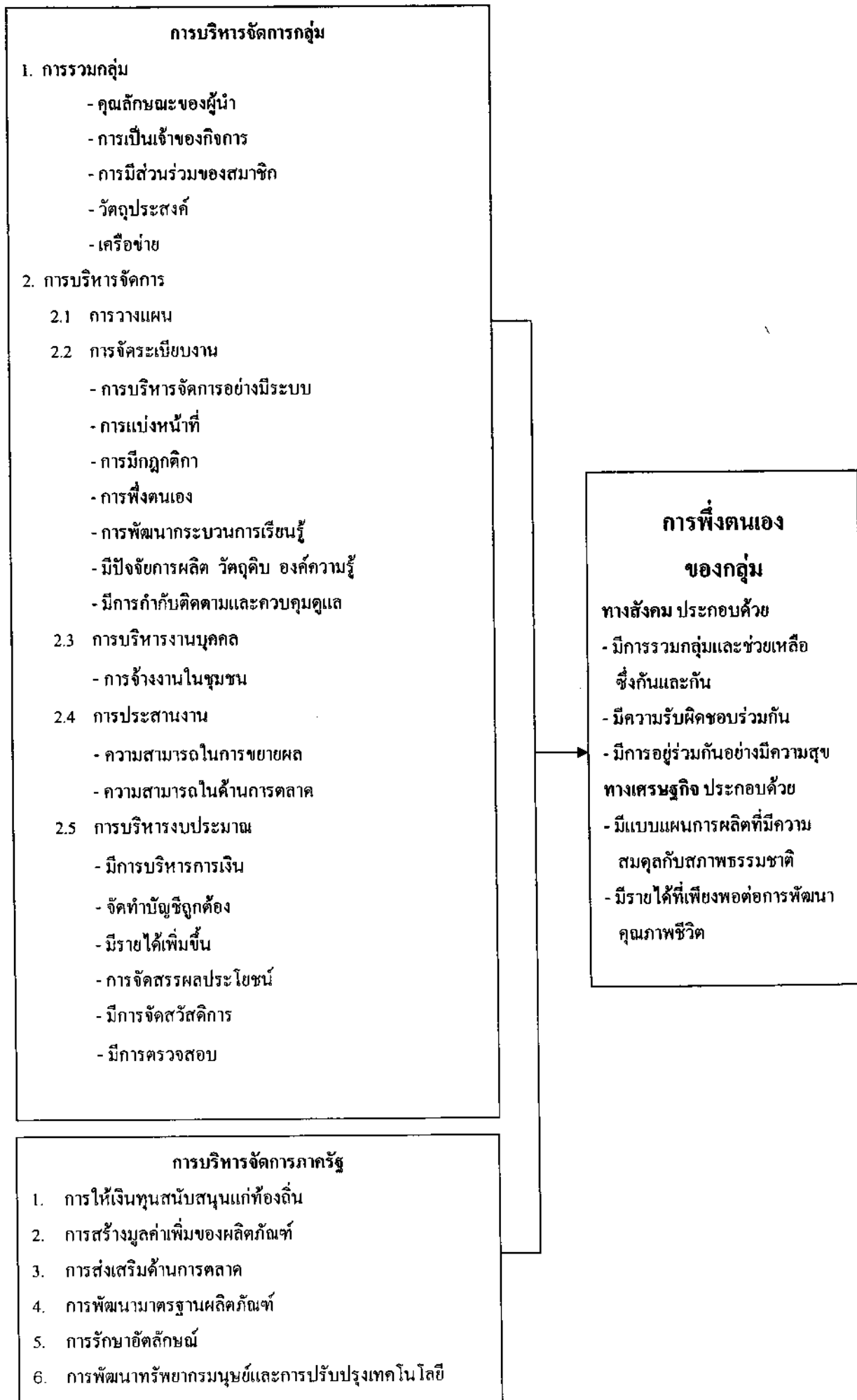
(2) พชรินทร์ สิริสุนทร (2543) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภูมิปัญญาไทยกับการพัฒนาชนบท เป็นการศึกษาเฉพาะกรณีกับชุมชนเก่าแก่ 2 ชุมชน ซึ่งตั้งอยู่ในจังหวัดพิษณุโลก ประกอบด้วยชุมชนทำน้ำตาล อำเภอวัดโบสถ์ และชุมชนเรือนแพ ริมแม่น้ำน่าน จังหวัดพิษณุโลก พบว่า ภูมิปัญญาไทยเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาอย่างกว้างขวาง ตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคลหรือระดับจุลภาค ระดับองค์กรหรือกลุ่ม จนถึงการพัฒนาในระดับมหภาค และภูมิปัญญาไทยที่เข้ามามีบทบาทในการพัฒนามีทั้งที่อยู่ในลักษณะรูปธรรม เช่น รูปแบบของการแปรรูปสินค้าและบริการกระบวนการบริหารจัดการองค์กร การจัดการระงับข้อพิพาทในการผลิตและการประกอบธุรกิจชุมชนสำหรับภูมิปัญญาที่อยู่ในลักษณะนามธรรม ได้แก่ ความสัมพันธ์ในการผลิต (Relation of Production), การปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social Interaction), ระบบความสัมพันธ์ (Social Relationship) ของคนในชุมชน, การจัดระเบียบทางสังคม (Social Organization) ในลักษณะต่าง ๆ ของบุคคล กลุ่ม และชุมชน, ระบบอุดมการณ์ และความเชื่อ ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภูมิปัญญาไทยกับการพัฒนาแสดงให้เห็นว่า ชุมชนแต่ละชุมชนล้วนมีความหลากหลายทั้งในเชิงลักษณะทางกายภาพ กลุ่มชาติพันธุ์ วัฒนธรรม ความเชื่อ ระบบคุณค่า ระบบการจัดการกับทรัพยากร วิธีคิดและการแก้ไขปัญหา รูปแบบของความสัมพันธ์ของคนในสังคม ตลอดจนโครงสร้างทางสังคม ดังนั้น การพัฒนาสังคมแต่ละสังคม ผู้วางแผนและกำหนดนโยบายจึงควรคำนึงถึงประเด็นดังกล่าวเนื่องจากเป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาแบบยั่งยืน ที่ตอบสนองความต้องการของคนในชุมชน

(3) สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก (2546) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การศึกษาศักยภาพของสถาบันราชภัฏพิบูลสงครามในการวางระบบการบริหารจัดการวิจัยเพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชน สรุปได้ว่า จากการเปลี่ยนกระบวนการพัฒนาในการพัฒนา โดยอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ชาวบ้านเป็นผู้ค้นพบตนเอง อุดมการณ์ของชุมชนของตน จนเกิดเป็นความรู้ ความ

เข้าใจ และวางแผนในการจัดการทรัพยากร สิ่งที่มีอยู่ในชุมชน หรือทุนของชุมชน ซึ่งมีทั้งทุนคน ทุนความรู้ และ ทุนทรัพยากร การที่นำทุนของชุมชน ความแตกต่างของชุมชนมาประสานความร่วมมือกัน เพื่อให้ชุมชนเข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเองได้ การจัดการวิสาหกิจชุมชนกับ โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์เป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอยู่ที่การเรียนรู้เริ่มจากการเรียนรู้ วิธีคิดใหม่ คิดให้รอบด้าน คิดให้ถี่ถ้วน คิดแบบบูรณาการ หรือประสานพลัง และคิดให้บรรลุว่าจะพึ่งตนเองอย่างไร จะค้นหาทุนที่แท้จริงอย่างไร ซึ่งต้องเริ่มจากทุนภายในชุมชนคิดค้น จากฐานความรู้ ทุนทรัพยากร และการมีส่วนร่วมประสานกันสร้างชุมชนพึ่งตนเองได้ และเมื่อเหลือจึงขายให้ชุมชนอื่น และการประสานสร้างเครือข่ายระหว่างชุมชนเพื่อพัฒนาอย่างยั่งยืน นอกจากนี้วิธีการจัดการโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์แล้ว วิสาหกิจชุมชนยังเกี่ยวข้องสัมพันธ์ครอบคลุมไปยังการจัดการที่เป็นทุนธรรมชาติ ทุนวัฒนธรรม พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว เพื่อขยายและเชื่อมโยงด้านการตลาดเพื่อเพิ่มรายได้แก่ชุมชน

กล่าวโดยสรุปจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้พบว่าชุมชนแต่ละชุมชนล้วนมีความหลากหลายทั้งในเชิงลักษณะทางกายภาพ กลุ่มชาติพันธุ์ วัฒนธรรม ความเชื่อ ระบบคุณค่า ระบบการจัดการกับทรัพยากร วิธีคิดและการแก้ไขปัญหา รูปแบบของความสัมพันธ์ของคนในสังคม ตลอดจนโครงสร้างทางสังคม ดังนั้นการพัฒนาโดยอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้ชาวบ้านเป็นผู้ค้นพบตนเอง อัตลักษณ์ของชุมชนของตน จนเกิดเป็นความรู้ ความเข้าใจ และวางแผนในการจัดการทรัพยากรสิ่งที่มีอยู่ในชุมชนหรือทุนของชุมชนให้เกิดประโยชน์ มาบูรณาการให้เหมาะสมของแต่ละท้องถิ่น และคนในชุมชน จากฐานความรู้ ทุนทรัพยากร และการมีส่วนร่วมประสานกันระหว่างคนในชุมชน ในการจัดการวิสาหกิจชุมชน เพื่อสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน จนนำมาสู่ความเป็นอยู่ที่ดี และการพัฒนาอย่างยั่งยืน

3.5 กรอบแนวความคิดในการศึกษา

4. สรุปสาระและขั้นตอนการดำเนินการ

กระทรวงแรงงาน มีบทบาทภารกิจที่สำคัญในการดูแลรับผิดชอบต่อผู้ใช้แรงงาน โดยมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารและคุ้มครองแรงงาน พัฒนาฝีมือแรงงาน ส่งเสริมให้ประชาชนมีงานทำ และการประกันสังคม โดยมีวิสัยทัศน์ที่จะให้กระทรวงแรงงานเป็นองค์กรหลักในการบริหารแรงงาน พัฒนาประชากรให้มีความรู้ มีศักยภาพ สนับสนุนขีดความสามารถในการแข่งขัน มีหลักประกันมั่นคง และมีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้แรงงานไทยเป็นผู้ที่มีคุณภาพ การศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพอิสระกับการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจและสังคม เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะได้ผลการศึกษาเพื่อนำไปส่งเสริมสนับสนุนและแนะแนวทางการบริหารจัดการในการประกอบอาชีพให้แก่ผู้ว่างงานทั่วไป ผู้ที่ไม่สามารถเข้าสู่การทำงานในระบบหรือเกษตรกรที่ไม่สามารถทำงานเต็มเวลาตลอดทั้งปี ผู้มีรายได้น้อยที่ต้องการประกอบอาชีพอิสระเพื่อเป็นรายได้หลักและรายได้เสริม อีกทั้งจะเป็นประโยชน์กับบุคคล กลุ่มผู้ประกอบการอาชีพอิสระ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

ในการศึกษาครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย 2 ประการ คือ เพื่อศึกษาการบริหารจัดการของกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพอิสระกับการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจและสังคม และศึกษาบทบาทของผู้นำกลุ่ม/ผู้รู้ (ผู้แสดงทางสังคม) ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับบริหารจัดการและการดำเนินงานกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพอิสระ ในการศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพอิสระกับการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจและสังคม มีขั้นตอนในการดำเนินการศึกษาดังนี้

4.1 วิธีดำเนินการศึกษา

ในการศึกษาเรื่องดังกล่าวได้ใช้วิธีการศึกษา 2 ลักษณะ คือ การศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.1.1 การศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) ได้แก่ การทบทวนวรรณกรรมและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ เช่น หนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์ บทความ รายงานการวิจัย วารสารทางวิชาการ เป็นต้น และศึกษาค้นคว้าเอกสารจากหน่วยงานภาครัฐ เอกชน ประชาชน และบุคคลต่าง ๆ รวมทั้งอินเทอร์เน็ต เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลพื้นฐานที่จะทำการวิเคราะห์เพื่อสร้างกรอบแนวความคิดและทำศึกษาระบบการบริหารจัดการกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพอิสระกับการพึ่งตนเอง

4.1.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ได้แก่ การศึกษาในระดับลึกเกี่ยวกับกระบวนการบริหารจัดการภาคประชาชน เช่น การรวมกลุ่ม การบริหารจัดการ เป็นต้น

และกระบวนการบริหารจัดการภาครัฐ เช่น ไม่เน้นการให้สนับสนุนแก่ท้องถิ่น การช่วยเหลือเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ การส่งเสริมด้านการตลาด เป็นต้น

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย

4.2.1 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structural Interview Guideline) เพื่อสัมภาษณ์และเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย 3 กลุ่ม คือ

(1) กลุ่มสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ที่ได้รับการวัดระดับผลิตภัณฑ์อยู่ในระดับ 5 ดาว จำนวน 3 กลุ่ม จากผลการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ไทยระดับภาคเหนือ ของจังหวัดพิษณุโลก ประจำปี พ.ศ. 2547

(2) กลุ่มประชาชน ได้แก่ คณะกรรมการกลุ่ม สมาชิกกลุ่ม เป็นต้น

(3) กลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐ ได้แก่ เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล เจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

เมื่อจัดทำร่างแนวการสัมภาษณ์ข้างต้นเรียบร้อยแล้ว ได้จัดส่งให้ผู้เชี่ยวชาญผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 4 ท่าน เพื่อให้การอนุเคราะห์ตรวจสอบความสมบูรณ์ ความถูกต้อง และให้ข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไข ก่อนนำไปใช้จริง ประกอบด้วย

1) รศ.พรณยูพา นพรัถ รองคณบดีฝ่ายบริหาร คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

2) ผศ.สุทธิชัย ยังสุข หัวหน้าสาขาวิชาพัฒนาลังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

3) ผศ.ดร.ทวีศักดิ์ สิริพรไพบุลย์ อาจารย์ประจำภาควิชาคณิตศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

4) ผศ.ดร.ภาณุวัฒน์ กักดีวงศ์ รองคณบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก

4.2.2 แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม ได้แก่ แนวการสังเกตในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการตอบวัตถุประสงค์การศึกษาควบคู่กับการเข้าร่วมกิจกรรมกับคณะกรรมการกลุ่ม สมาชิกกลุ่ม ในการบริหารจัดการ อาทิ การร่วมในกระบวนการผลิต การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ และ

4.2.3 แบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ได้แก่ แบบสังเกตวิธีการปฏิบัติของคณะกรรมการกลุ่ม สมาชิกกลุ่ม เจ้าหน้าที่ของรัฐ อาทิ การสังเกตการณ์การประชุมกลุ่ม การสาธิต

หรืออบรมของเจ้าหน้าที่รัฐ โดยผู้ศึกษาไม่ได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกลุ่ม และกลุ่มเป้าหมาย

4.2.4 การบันทึกเสียงและการถ่ายภาพ เพื่อเก็บข้อมูลรายละเอียดประเภทต่าง ๆ และ คำบอกเล่าประกอบการสรุปวิเคราะห์ข้อมูล

4.3 กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย

4.3.1 ผู้นำกลุ่มกลุ่มสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ที่ได้รับการวัดระดับผลิตภัณฑ์อยู่ในระดับ 5 ดาว จากผลการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ไทยระดับภาคเหนือ ของจังหวัดพิษณุโลก จำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่

(1) ผู้นำกลุ่มสินค้าผลิตภัณฑ์ประเภทอาหาร คือ ผลิตภัณฑ์กล้วยตากอบน้ำผึ้ง กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านเกาะคู หมู่ที่ 3 ตำบลบางกระทุ่ม อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก

(2) ผู้นำกลุ่มสินค้าผลิตภัณฑ์ประเภทอาหาร คือ ผลิตภัณฑ์กล้วยมันอบน้ำผึ้ง กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรไผ่ล้อม หมู่ที่ 6 ตำบลไผ่ล้อม อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก

(3) ผู้นำกลุ่มสินค้าผลิตภัณฑ์ประเภทเครื่องใช้และเครื่องประดับตกแต่ง คือ ผลิตภัณฑ์ผ้าคลุมเตียง กลุ่มหัตถกรรมผ้าคันมือ หมู่ที่ 8 ตำบลท่าทอง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

4.3.2 กลุ่มตัวอย่างจากผู้รู้ (Key Informants) ซึ่งจะทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบ Snowball Sampling จำนวน 38 คน โดยการสอบถามจากผู้นำกลุ่มสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ พัฒนาการอำเภอ นายก อบต. ปลัด อบต. ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน สมาชิกกลุ่ม ฯลฯ เพื่อให้บอกชื่อผู้รู้ในเรื่องต่างๆ ที่ต้องการทราบ เมื่อผู้ให้ข้อมูลบอกชื่อตรงกันมากที่สุด ก็จะทำการคัดเลือกเป็นตัวอย่างที่จะสัมภาษณ์ ได้แก่ กลุ่มประชาชน เช่น คณะกรรมการกลุ่มสมาชิกกลุ่ม กลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล เจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอ เจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ เป็นต้น

4.4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย

4.4.1 การรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ในประเด็นที่เกี่ยวข้องโดยทำการค้นคว้าเอกสารจากหน่วยงาน สถาบันการศึกษา หนังสือ ตำรา รายงาน วิทยานิพนธ์ วารสารวิชาการ อินเทอร์เน็ต ประชาชน และบุคคลต่างๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มเป้าหมายที่จะ

ทำการศึกษาโดยได้ค้นคว้า จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ได้แก่ สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยนเรศวร สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก ห้องสมุดสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดพิษณุโลก ห้องสมุดโรงพยาบาลลานสัก จังหวัดอุทัยธานี สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดพิษณุโลก สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบางกระทุ่ม สำนักงานจังหวัดพิษณุโลก สำนักงานสถิติจังหวัดพิษณุโลก และอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

4.4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาในระดับลึกที่เกี่ยวกับกระบวนการบริหารจัดการกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพอิสระทั้งภาครัฐ และภาคประชาชน ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดย

(1) การสัมภาษณ์ระดับลึก/เจาะลึก (Indept Interview) โดยแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง กับกลุ่มตัวอย่างเป้าหมายที่กำหนด โดยมีลักษณะของข้อคำถามที่สัมภาษณ์แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ คำถามปลายปิด ซึ่งมีแนวคำตอบให้ผู้ตอบเลือก และคำถามปลายเปิด คือคำถามที่ไม่มีแนวคำตอบ เปิดโอกาสให้ผู้ตอบตอบเต็มที่ ผู้สัมภาษณ์จะเป็นผู้เขียนคำตอบตามที่ผู้ให้สัมภาษณ์ตอบ

(2) การสังเกตแบบมีส่วนร่วมโดยการปฏิสัมพันธ์กับคนในชุมชน การเข้าร่วมกิจกรรมกับคณะกรรมการกลุ่มและสมาชิกกลุ่มในการบริหารจัดการ เช่น การเข้าร่วมในกระบวนการผลิต การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ เป็นต้น และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมโดยการปฏิสัมพันธ์ของคนในชุมชน การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การดำเนินการของเจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น การฝึกอบรม การสาธิต การให้การสนับสนุนในด้านอื่น ๆ บันทึกภาพเก็บรายละเอียดที่สื่อถึงสิ่งแวดล้อม ความเป็นอยู่ กิจกรรมขั้นตอนการผลิต และหลักฐานที่เกี่ยวข้อง

4.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

4.5.1 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจากเอกสาร มาทำการวิเคราะห์โดยวิธีการหาความ สอดคล้องต้องกัน (Method of Agreement) ซึ่งประกอบด้วย การตรวจสอบความถูกต้อง เชื่อถือได้ในเชิงแนวคิด ทฤษฎี ซึ่งพิจารณาจากเอกสารที่เป็นเรื่องเดียวกันจากหลายๆ แหล่ง หากข้อมูลตรงกันก็ถือว่ายอมรับความเชื่อถือได้ และนำมาอ้างอิง หากไม่ตรงกันก็ดำเนินการ ค้นคว้าเพิ่มเติมจากแหล่งอื่น ๆ หรือสอบถามจากผู้รู้ รวมทั้งจากการศึกษาหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ได้จากพื้นที่ที่ศึกษา

4.5.2 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ว่าการบริหารจัดการกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพอิสระที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบันจะนำไปสู่การพึ่งตนเองของชุมชนได้หรือไม่ และอย่างไร ในหัวข้อหลัก 2 ประเด็น ดังนี้

- (1) การวิเคราะห์เกี่ยวกับกระบวนการบริหารจัดการของกลุ่ม
- (2) การวิเคราะห์เกี่ยวกับความสอดคล้องต้องกัน ระหว่างนโยบายและการ

บริหารภาครัฐ

4.6 การนำเสนอข้อมูล

นำเสนอข้อมูลโดยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) จากกรณีศึกษา (Case Study) และนำเสนอข้อมูลเชิงเปรียบเทียบโดยเปรียบเทียบการบริหารจัดการของกรณีศึกษาว่าแต่ละกลุ่มมีหลักการในการบริหารจัดการแบบใด มีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร และได้รับประโยชน์จากการบริหารจัดการภาครัฐมากน้อยเพียงใด รวมทั้งการสรุปข้อมูลเพื่อนำไปสู่ข้อเสนอแนะในการพัฒนากลุ่มผู้ประกอบการอาชีพอิสระต่อไป

5. ผู้ร่วมดำเนินการ

ผู้เสนอผลงานเป็นผู้ดำเนินการเองทั้งหมด

6. ส่วนของงานที่ผู้เสนอเป็นผู้ปฏิบัติ (ระบุรายละเอียดของผลงานพร้อมทั้งสัดส่วนของผลงาน)

6.1 ศึกษาความเป็นมาและความสำคัญของการบริหารจัดการกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพอิสระกับการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งวัตถุประสงค์ของการศึกษา ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ขอบเขตของการศึกษา เป็นต้น

6.2 ทบทวนวรรณกรรมจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น แนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ เป็นต้น

6.3 ดำเนินการศึกษา โดยกำหนดวิธีการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษากลุ่มตัวอย่าง การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การนำเสนอข้อมูล เป็นต้น

6.4 การแปลผลการศึกษาจากกรณีศึกษากลุ่มผู้ประกอบการอาชีพอิสระ ตามกลุ่มตัวอย่างเป้าหมาย

6.5 สรุปผลการศึกษา โดยแสดงถึงวิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า สรุปผลการศึกษาก่อนอภิปรายผลการศึกษา การค้นพบปัญหาอุปสรรค รวมทั้งข้อเสนอแนะต่างๆ

โดยการศึกษาการบริหารจัดการกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพอิสระกับการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจและสังคมของจังหวัดพิษณุโลกครั้งนี้ ผู้เสนอผลงานเป็นผู้ดำเนินการเองทั้งหมดคิดเป็นสัดส่วน ร้อยละ 100 ของผลงาน

7. ผลสำเร็จของงาน (เชิงปริมาณ/คุณภาพ)

7.1 **เชิงปริมาณ** การศึกษาครั้งนี้ได้ผลการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพอิสระกับการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจและสังคมของจังหวัดพิษณุโลก รวม 3 กลุ่ม ได้แก่

(1) กลุ่มผู้ประกอบการทำกล้วยตากอบน้ำผึ้ง หมู่ที่ 3 ตำบลบางกระทุ่ม อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก

(2) กลุ่มผู้ประกอบการทำกล้วยม้วนอบน้ำผึ้ง หมู่ที่ 6 ตำบลไผ่ล้อม อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก

(3) กลุ่มผู้ประกอบการทำผลิตภัณฑ์ผ้าคลุมเตียง/ผ้าคันมือ หมู่ที่ 8 ตำบลท่าทอง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

7.2 **เชิงคุณภาพ** การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษา การบริหารจัดการกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพอิสระกับการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจและสังคม ของจังหวัดพิษณุโลก มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา การบริหารจัดการของกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพอิสระกับการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจและสังคม และศึกษา บทบาทของผู้แสดงทางสังคมที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการและการดำเนินงานของกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพอิสระ ได้รับผลสำเร็จของงาน ดังนี้

7.2.1 สรุปผลการศึกษา

(1) การพึ่งตนเองของชุมชนทางสังคม จากการศึกษาพบประเด็นสำคัญ ดังนี้

(1.1) การรวมกลุ่มและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทุกกลุ่มมีการรวมกลุ่ม ในลักษณะที่สมาชิกมีส่วนร่วมในกระบวนการผลิตมากกว่าการมีส่วนร่วมในการบริหารงานของกลุ่ม โดยบทบาทดังกล่าวเป็นของผู้นำกลุ่ม ซึ่งใช้ลักษณะผู้นำของตนในการติดต่อประสานงานกับส่วนราชการ การหาตลาด และการบริหารจัดการกลุ่มในลักษณะของผู้ที่เคยเป็นเจ้าของกิจการมาแต่เดิม ก่อนที่จะเปลี่ยนมาเป็นการดำเนินการในลักษณะของกลุ่ม ทั้งนี้ ผู้นำกลุ่มทั้งหมดเป็นผู้ที่จบการศึกษา ในระดับมัธยมปลาย เป็นผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจ รวมทั้งมีบทบาทในฐานะผู้อุปถัมภ์ให้กับสมาชิกซึ่ง อยู่ในสถานะผู้รับอุปถัมภ์ โดยเฉพาะในเรื่องเงินทุน ซึ่งทั้งหมดมิได้เกิดจากการระดมหุ้น แต่เป็นเงิน ที่ผู้นำกลุ่มเป็นผู้ลงทุน และมีสภาพเป็นเจ้าของกิจการควบคู่กันไปด้วย โดยมีเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตซึ่งเกิดจากการได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐ สถาบันการศึกษา รวมทั้ง เงินทุนของผู้นำกลุ่ม นอกจากนี้ กลุ่มผลิตภัณฑ์กล้วยม้วนอบน้ำผึ้ง กลุ่มผลิตภัณฑ์ผ้าคันมือ ยังใช้ บ้านของผู้นำกลุ่มเป็นที่ทำการ ส่งผลให้พื้นที่ทางสังคม (Social Space) ของสมาชิกลดลง มากกว่า การใช้พื้นที่สาธารณะเป็นที่ทำการ การดำเนินงานของทุกกลุ่มจึงมีสภาพเป็นธุรกิจครอบครัว

มากกว่าการเป็นการรวมกลุ่ม เนื่องจากสมาชิกมีสถานภาพเป็นเพียงผู้ผลิตที่ได้รับคำตอบแทนจากการทำงานมากกว่าที่จะเป็นผู้มีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ ตามหลักการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน ตามแนวคิดของกรมการพัฒนาชุมชน ที่ระบุว่าลักษณะสำคัญของวิสาหกิจชุมชน ประการหนึ่งได้แก่ การที่ชุมชนเป็นเจ้าของและผู้ดำเนินการ

(1.2) มีความรับผิดชอบร่วมกัน สมาชิกส่วนใหญ่สามารถทำงานได้ทุกหน้าที่ในสายการผลิต ยกเว้นกลุ่มผลิตภัณฑ์หัตถกรรมผ้าคันมือ ที่มีการแบ่งงานกันทำค่อนข้างชัดเจน เนื่องจากบางขั้นตอน เช่น การคัน และกรเย็บ ต้องอาศัยความชำนาญในการผลิต แต่ในด้านการบริหาร, การตลาด และการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ความรับผิดชอบส่วนใหญ่หรือเกือบทั้งหมดยังคงอยู่กับผู้นำกลุ่มหรือคนในครอบครัวของผู้นำกลุ่มเป็นหลัก โดยเฉพาะกลุ่มผลิตภัณฑ์หัตถกรรมผ้าคันมือ ซึ่งผู้นำกลุ่มมีศักยภาพในด้านการตลาดเป็นอย่างมากหากพิจารณาจากปริมาณงานแล้ว จะเห็นได้ว่าผู้นำกลุ่มมีความรับผิดชอบมากกว่าสมาชิกเป็นอย่างมาก รวมทั้งยังเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางและความอยู่รอดของกลุ่ม เนื่องจากเป็นผู้ที่คอยแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายในกลุ่ม ทั้งในด้านการบริหารงานและการแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งของสมาชิก หากพิจารณาในภาพรวมแล้ว จะพบว่าทุกกลุ่มมีการกำหนดความรับผิดชอบที่ใกล้เคียงกัน กล่าวคือ สมาชิกจะมีส่วนร่วมในกระบวนการผลิตเป็นหลัก ส่วนผู้นำกลุ่มจะมีส่วนร่วมและเป็นตัวจักรสำคัญในทุกเรื่อง จึงเป็นผู้ที่รับผิดชอบต่อความสำเร็จและความล้มเหลวของกลุ่มอย่างแท้จริง

(1.3) มีการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข สมาชิกส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าตนเองมีความสุขกับการทำงาน เนื่องจากไม่มีความขัดแย้งที่รุนแรง หรือถ้าหากมีความขัดแย้งเกิดขึ้น ผู้นำกลุ่มจะเป็นผู้จัดการกับความขัดแย้งดังกล่าวไม่ให้ลุกลามเป็นความขัดแย้งที่รุนแรง นอกจากนี้ การที่สมาชิกได้มีโอกาสมาทำงานร่วมกัน ยังก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก เพราะได้พบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และได้ร่วมทุกข์ร่วมสุขกัน รวมทั้งการร่วมกันบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ เช่น การเลี้ยงอาหารกลางวันเด็กนักเรียน การร่วมทำบุญงานกุศล และกิจการสาธารณประโยชน์ในนามของกลุ่ม ทั้งนี้ ความสัมพันธ์ดังกล่าวจะถูกสั่นคลอนเมื่อสมาชิกมีความรู้สึกที่ตนถูกเอารัดเอาเปรียบ หรือไม่ได้รับความเป็นธรรมในการจัดสรรผลประโยชน์ โดยสมาชิกกลุ่มที่เกิดความขัดแย้ง มักจะแยกตัวออกจากกลุ่ม เพื่อไปดำเนินกิจการเป็นของตนเอง เช่นที่ เคยเกิดขึ้นในกลุ่มผ้าคันมือ

กล่าวโดยสรุป การดำเนินงานของทั้ง 3 กลุ่ม ก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์เชิงบวกต่อตัวสมาชิกส่วนใหญ่ ซึ่งทำให้กลุ่มสามารถดำเนินกิจการต่อไปได้ โดยมีผู้นำกลุ่มเป็นผู้จัดการกับความขัดแย้งเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่เกิดขึ้น หากมีความขัดแย้งที่รุนแรง คู่ขัดแย้งมักจะแยกตัวออกไปจากกลุ่มโดยไม่สร้างปัญหาให้กับกลุ่มแต่อย่างใด

(2) การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ จากการศึกษาพบประเด็นสำคัญ ดังนี้

(2.1) มีแบบแผนการผลิตที่มีความสอดคล้องกับสภาพธรรมชาติ กลุ่มผลิตภัณฑ์กล้วยตากอบน้ำผึ้งและกลุ่มผลิตภัณฑ์กล้วยม้วนอบน้ำผึ้ง ใช้วัตถุดิบที่มาจากธรรมชาติทั้งหมด ส่วนกลุ่มผลิตภัณฑ์หัตถกรรมผ้าคันมือใช้วัตถุดิบที่เกิดจากการสังเคราะห์ เช่น ผ้า, ด้าย และเสื่อน้ำมัน ซึ่งทั้ง 3 กลุ่ม มีกระบวนการผลิตที่ไม่ก่อให้เกิดมลพิษ จึงมีแบบแผนการผลิตที่มีความสอดคล้องกับสภาพธรรมชาติ อย่างไรก็ตาม กลุ่มผลิตภัณฑ์กล้วยม้วนอบน้ำผึ้ง และกลุ่มผลิตภัณฑ์หัตถกรรมผ้าคันมือ ยังคงต้องอาศัยวัตถุดิบจากแหล่งอื่นในกระบวนการผลิต เนื่องจากวัตถุดิบในพื้นที่มีไม่เพียงพอ สำหรับกลุ่มผลิตภัณฑ์กล้วยตากอบน้ำผึ้ง เป็นกลุ่มที่มีแบบแผนการผลิตที่มีความสอดคล้องกับสภาพธรรมชาติมากที่สุด เนื่องจากใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ในพื้นที่ทั้งหมด รวมทั้งยังเป็นกลุ่มที่มีผลิตภัณฑ์ซึ่งมีข้อบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ซึ่งเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย ได้แก่ “กล้วยตากบางกระพุ่ม” ที่สั่งสมภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่นมาตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษ รวมทั้งรสชาติของกล้วยน้ำว้าบางกระพุ่ม (พันธุ์มะลิอ่อน) ยังมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เมื่อนำมาประกอบกับเทคโนโลยีการผลิตที่รับประกันคุณภาพด้านความสะอาด จึงทำให้ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มเป็นที่ต้องการของตลาดเป็นอย่างมาก สำหรับกลุ่มที่สร้างมูลค่าเพิ่ม (Value Added) ให้กับผลิตภัณฑ์ได้มากที่สุด ได้แก่ กลุ่มผลิตภัณฑ์หัตถกรรมผ้าคันมือ เนื่องจากทางกลุ่มได้พยายามออกแบบผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่ต้องการของตลาด และควบคุมคุณภาพการผลิต (QC) อย่างสม่ำเสมอ ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์มีกำไรต่อชิ้นค่อนข้างสูง อย่างไรก็ตามผลกำไรดังกล่าวต้องแลกมาด้วยความวิริยะอุตสาหะของผู้ผลิตเป็นอย่างมาก เนื่องจาก ผลิตภัณฑ์บางชิ้นต้องใช้เวลาในการผลิตเป็นแรมเดือน

(2.2) มีรายได้ที่เพียงพอต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต สมาชิกของกลุ่มผลิตภัณฑ์กล้วยตากอบน้ำผึ้งและกลุ่มผลิตภัณฑ์กล้วยม้วนอบน้ำผึ้งให้ความเห็นว่า รายได้จากการเป็นสมาชิกเป็นรายได้หลักของครอบครัว สำหรับสมาชิกของกลุ่มผลิตภัณฑ์หัตถกรรมผ้าคันมือบางส่วนเห็นว่า รายได้ดังกล่าวเป็นเพียงรายได้เสริม เนื่องจากมิได้ยึดเป็นอาชีพหลักของตน เมื่อพิจารณาถึงการนำเงินไปใช้จ่ายแล้ว พบว่าส่วนใหญ่นำไปใช้จ่ายในครอบครัว, ทำบุญ และช่วยเหลือด้านการศึกษาบุตร ซึ่งเป็นการใช้จ่ายที่ก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น นอกจากนี้ สมาชิกบางส่วนยังนำรายได้ดังกล่าวไปซื้อทรัพย์สินอื่น ๆ เพิ่มขึ้นอีกด้วย หากพิจารณาในแง่ของรายได้ที่เป็นตัวเงินแล้ว จะพบว่าสมาชิกของกลุ่มผลิตภัณฑ์กล้วยตากอบน้ำผึ้งมีรายได้เฉลี่ยประมาณ 3,000 – 5,000 บาทต่อเดือน กลุ่มผลิตภัณฑ์กล้วยม้วนอบน้ำผึ้งมีรายได้เฉลี่ยประมาณ 2,000 – 4,000 บาทต่อเดือน และกลุ่มผลิตภัณฑ์หัตถกรรมผ้าคันมือมีรายได้เฉลี่ยประมาณ 1,500 – 3,000 บาทต่อเดือน

กล่าวโดยสรุป สมาชิกส่วนใหญ่เห็นว่าตนเองมีรายได้เพียงพอต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ทั้งรูปแบบของการนำไปใช้จ่ายใช้สอยภายในครอบครัว และการนำไปซื้อทรัพย์สินที่ตนเองและครอบครัวต้องการ

7.2.2 การอภิปรายผล

จากข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยจากเอกสาร การสังเกต ผู้ศึกษา ขอนำมาอภิปรายตามกรอบแนวคิดการศึกษา ดังนี้

(1) การบริหารจัดการกลุ่ม ผู้ศึกษาได้นำข้อค้นพบจากการศึกษามาอภิปรายผล โดยแบ่งเป็นประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

(1.1) สภาพของความเป็นกลุ่มของกรณีศึกษา จากการศึกษาพบว่าทุกกลุ่มมีการรวมกลุ่มในลักษณะที่สมาชิกมีส่วนร่วมในกระบวนการผลิต มากกว่าการมีส่วนร่วมในการบริหารงานกลุ่ม ดังจะเห็นได้จากการบริหารงบประมาณของทุกกลุ่ม ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของผู้นำกลุ่ม หรือคนในครอบครัวเป็นหลัก โดยกลุ่มผลิตภัณฑ์กล้วยตากอบน้ำผึ้ง มีบุตรสาวของผู้นำกลุ่มเป็นผู้ทำบัญชี กลุ่มผลิตภัณฑ์กล้วยม้วนอบน้ำผึ้ง มีภรรยาของผู้นำกลุ่มเป็นผู้ทำบัญชี กลุ่มผลิตภัณฑ์หัตถกรรม ผ้ามัดมือมีผู้นำกลุ่มเป็นผู้ทำบัญชี นอกจากนี้ทุกกลุ่มยังไม่มีภาระค้ำหนักรวมจากสมาชิก โดยเงินลงทุนส่วนใหญ่เป็นเงินของผู้นำกลุ่ม และเงินทุนหมุนเวียนที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ เว้นกลุ่มผลิตภัณฑ์กล้วยม้วนอบน้ำผึ้งที่ยังมีหุ้นอยู่ จำนวน 25 หุ้น เป็นเงิน 2,500 บาท ซึ่งนับว่าเป็นสัดส่วนที่น้อยมาก หากพิจารณาในเรื่องกระบวนการเรียนรู้แล้วจะพบว่า สมาชิกส่วนใหญ่ได้ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้กิจกรรมอื่น ๆ นอกเหนือไปจากกิจกรรมด้านการผลิต เช่น การตลาด การติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐหรือองค์กรอื่น ๆ การพัฒนารูปแบบบรรจุภัณฑ์หรือผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลาย เมื่อพิจารณาในเรื่องการพึ่งตนเอง จะพบว่า กลุ่มผลิตภัณฑ์กล้วยตากอบน้ำผึ้ง และกลุ่มผลิตภัณฑ์กล้วยม้วนอบน้ำผึ้ง สามารถสร้างรายได้ให้สมาชิกพึ่งตนเองในระดับครอบครัวได้ แต่ทุกกลุ่มไม่สามารถทำให้ชุมชนพึ่งตนเองได้ เนื่องจากมิได้มีปฏิสัมพันธ์กับชุมชน รวมทั้งมิได้มีการนำผลกำไรที่เกิดขึ้นมาจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกหรือช่วยเหลือในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม

(1.2) บทบาทของกลุ่มกับการพัฒนา จากการศึกษาพบว่า การรวมกลุ่มของกรณีศึกษามีลักษณะร่วมของกลุ่มที่เป็นทางการและกลุ่มที่ไม่เป็นทางการ กล่าวคือ หากจะพิจารณาตามโครงสร้างของกลุ่มแล้ว ทุกกลุ่มจะมีโครงสร้างแน่นอน มีกฎเกณฑ์ มีการกำหนดตำแหน่งหน้าที่รับผิดชอบที่แน่นอน แต่ในทางปฏิบัติแล้ว จะพบว่าทุกกลุ่มมีการปรับเปลี่ยนยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม ดังจะเห็นได้จากการที่สมาชิกกลุ่มสามารถปฏิบัติงานได้ทุกหน้าที่และการดำเนินการที่ไม่ยึดกฎเกณฑ์มากเกินไป ซึ่งเป็นลักษณะของกลุ่มที่ไม่เป็นทางการ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่ากลุ่มมีบทบาท

สองสถานะในเวลาเดียวกัน ได้แก่ การแสดงบทบาทของกลุ่มแบบเป็นทางการเพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาของกลุ่มของภาครัฐ และการแสดงบทบาทของกลุ่มที่ไม่เป็นทางการ ซึ่งสมาชิกทั้งหมดมิได้ทำหน้าที่ (Dysfunction) ตามที่กำหนดไว้ตามตำแหน่ง แต่ทำหน้าที่เพียงผู้มีส่วนร่วมในกระบวนการผลิตเท่านั้น ซึ่งบทบาทดังกล่าวเป็นจุดด้อยในการบริหาร จัดการ เนื่องจากสมาชิกจะถูกลดบทบาทเป็นเพียงลูกจ้างของกลุ่ม ที่ขาดอำนาจต่อรอง และต้องรอรับการพัฒนาแบบรวมศูนย์อำนาจจากเบื้องบน (Top - down Development Approach) โดยไม่มีโอกาสได้รับอำนาจ (Empowerment) ที่จะพัฒนาศักยภาพของตนเอง

(1.3) การมีส่วนร่วมของสมาชิก จากการศึกษาพบว่า สมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกลุ่มน้อยมาก จากแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน กล่าวว่าการมีส่วนร่วมของประชาชน มีผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาท้องถิ่นเป็นอย่างมาก ซึ่งสามารถพิจารณา พฤติกรรม ในขั้นตอนต่าง ๆ 5 ขั้นตอน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในขั้นการริเริ่มการพัฒนา ซึ่งสมาชิกทั้งหมดไม่ได้มีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มแรกเนื่องจากเป็นกิจการของครอบครัวผู้นำกลุ่มมาแต่เดิม เว้นกลุ่มหัตถกรรมผ้าคันมือที่เปลี่ยนมาจากกลุ่มตัดเย็บเสื้อโหล การมีส่วนร่วมในการวางแผน ซึ่งบทบาทเกือบทั้งหมดตกเป็นของผู้นำกลุ่ม โดยสมาชิกมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในขั้นตอนการผลิตเป็นหลักเท่านั้น โดยไม่มีบทบาทในการเข้าร่วมบริหารงาน การประสานงานและดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก สำหรับการมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์ สมาชิกจะมีส่วนร่วมในการได้รับค่าจ้างจากกลุ่มเท่านั้น และสมาชิกไม่ได้มีโอกาสในการมีส่วนร่วม ในการประเมินผล แต่อย่างใด หากวิเคราะห์ตามทฤษฎีสัมพันธสัญลักษณ์ (Symbolic Interactionism) จะพบว่าสมาชิกเลือกที่จะแสดงบทบาทของผู้ตามเนื่องจากกระบวนการขัดเกลาทางสังคม (Socialisation Process) ที่ผู้นำกลุ่มเป็นผู้แสดงทางสังคม (Social Actors) ที่สำคัญของกลุ่มทำให้สมาชิกยอมรับสถานะภาพของตนเองว่ามีศักยภาพน้อยกว่าผู้นำกลุ่ม โดยมอบความรับผิดชอบเรื่องการบริหารจัดการกลุ่มให้กับผู้นำกลุ่มแต่เพียงผู้เดียว

(1.4) การจัดการกับความขัดแย้ง จากการศึกษาพบว่าสมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่า ตนเองมีความสุขกับการทำงานเนื่องจากไม่มีความขัดแย้งที่รุนแรงหรือถ้าหากมีความขัดแย้งเกิดขึ้น ผู้นำกลุ่มจะเป็นผู้จัดการกับความขัดแย้งดังกล่าว ไม่ให้ลุกลามเป็นความขัดแย้งที่รุนแรง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าความขัดแย้งในสังคมเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเสมอและหลีกเลี่ยงไม่ได้ และความขัดแย้งไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้น เฉพาะชนชั้นที่แตกต่างกันเท่านั้นแต่เกิดขึ้นได้ทั่วไป นอกจากนี้ การที่สมาชิกได้มีโอกาสมาทำงานร่วมกัน ยังก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกเพราะได้พบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และได้ร่วมทุกข์ร่วมสุขกัน ทั้งนี้ความสัมพันธ์ดังกล่าวจะถูกสันคลอนเมื่อสมาชิกมีความรู้สึกว่าคุณถูกเอาเปรียบหรือไม่ได้รับความเป็นธรรม ในการจัดสรร

ผลประโยชน์ โดยสมาชิกกลุ่มที่เกิดความขัดแย้งมักจะแยกตัวออกจากกลุ่มเพื่อไปดำเนินกิจการเป็นของตนเอง เช่นที่เคยเกิดขึ้นในกลุ่มหัตถกรรมผ้าคันมือ

(1.5) การแลกเปลี่ยนกับความมั่นคงของกลุ่ม จากการศึกษาพบว่าสมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่มีความพึงพอใจ กับรายได้ โดยสมาชิกกลุ่มผลิตภัณฑ์กล้วยตากอบน้ำผึ้ง และกลุ่มผลิตภัณฑ์กล้วยม้วนอบน้ำผึ้งให้ความเห็นว่ารายได้ดังกล่าวเป็นรายได้หลักของครอบครัว สำหรับสมาชิกกลุ่มหัตถกรรมผ้าคันมือบางส่วนเห็นว่ารายได้ดังกล่าวเป็นเพียงรายได้เสริมเนื่องจากมิได้ยึดเป็นอาชีพหลักของตน ทั้งนี้การจัดสรรผลประโยชน์ของทุกกลุ่มจะเป็นการจัดสรรในรูปของตัวเงินเป็นหลัก (ในลักษณะของการจ่ายค่าจ้าง) มากกว่าการให้สวัสดิการสำหรับสมาชิก ซึ่งความพึงพอใจดังกล่าวเป็นการแลกเปลี่ยนที่สร้างความมั่นคงให้กับกลุ่ม ดังจะเห็นได้จากไม่มีสมาชิกคนใดกล่าวถึงเรื่องความไม่โปร่งใสในการบริหารจัดการกลุ่ม เมื่อเทียบกับเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่ให้ความเห็นว่าการบริหารจัดการกลุ่มยังขาดความโปร่งใส ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าครอบครัวที่สมาชิกยังคงพึงพอใจกับค่าจ้างที่ได้รับกลุ่มจะยังมีความมั่นคง

(1.6) ทูตทางสังคมกับการบริหารจัดการกลุ่ม จากการศึกษาพบว่าสมาชิกกลุ่มผลิตภัณฑ์กล้วยตากอบน้ำผึ้ง และกลุ่มผลิตภัณฑ์กล้วยม้วนอบน้ำผึ้ง มีภูมิลำเนาอยู่ในตำบลเดียวกัน สำหรับสมาชิกกลุ่มผลิตภัณฑ์หัตถกรรมผ้าคันมือ มีภูมิลำเนาอยู่ใน 3 ตำบลของอำเภอเมืองพิษณุโลก โดยสมาชิกส่วนใหญ่จะใช้ที่ทำการกลุ่มเป็นสถานที่ทำงานและให้ความเห็นว่ามีความสุขในการทำงาน เนื่องจากได้มีโอกาสพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและได้ทำงานร่วมกัน ซึ่งปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวได้ร้อยรัดสมาชิกให้อยู่ร่วมกันเป็นชุมชนเป็นที่มั่นไว้วางใจกัน เป็นทูตทางสังคมที่สำคัญ ในการบริหารจัดการกลุ่ม ที่ส่งผลให้สมาชิกกลุ่มมีความพอใจในการปฏิบัติงาน

(1.7) กลุ่มแม่บ้าน คือ ผู้แสดงทางสังคมที่มีความสำคัญในการบริหารจัดการกลุ่ม จากการศึกษาพบว่า กลุ่มแม่บ้านมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาและขับเคลื่อนกลุ่มทั้งในด้านการผลิต การบริหารจัดการ และการควบคุมคุณภาพของผลิตภัณฑ์ อีกทั้งยังมีบทบาทสำคัญในการหารายได้ มาเป็นค่าใช้จ่ายภายในครอบครัว จึงกล่าวได้ว่า กลุ่มแม่บ้าน คือ ผู้แสดงทางสังคม (Social Actors) ที่มีความสำคัญในการบริหารจัดการกลุ่ม เนื่องจากกลุ่มแม่บ้านเข้าไปมีบทบาทในการพัฒนามากกว่าเป็นเพียงผู้ดูกระทำ

(2) การบริหารจัดการภาครัฐ ผู้ศึกษาได้นำข้อค้นพบจากการศึกษามาอภิปรายผลโดยแบ่งเป็นประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

(2.1) การบริหารจัดการภาครัฐกับความอยู่รอดของกลุ่ม จากการศึกษาพบว่า หน่วยงานภาครัฐส่วนใหญ่ได้ให้การสนับสนุนกลุ่มทั้งด้านเงินทุน การสร้างมูลค่าเพิ่ม (Value

Added) ของผลิตภัณฑ์ การส่งเสริมด้านการตลาด การพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์ การรักษา วัตถุประสงค์ และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และการปรับปรุงเทคโนโลยี ซึ่งการดำเนินการดังกล่าว เป็นการดำเนินงานตามโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ที่กำหนดโดยคณะกรรมการอำนาจการ หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (กอ.นตผ.) เป็นส่วนใหญ่ เว้นเรื่องการให้เงินสนับสนุน ที่ขัดกับหลักการ ไม่เน้นการให้เงินสนับสนุน (Subsidy) ซึ่งการให้การสนับสนุนด้านเงินทุนดังกล่าว อาจส่งผลต่อ ความอยู่รอดของกลุ่มดังจะเห็นได้จากทุกกลุ่มจะขอรับการสนับสนุนเงินทุนจากภาครัฐ เพื่อแก้ไขปัญหาให้กลุ่ม โดยกลุ่มผลิตภัณฑ์กล้วยตากอบน้ำผึ้ง มีความต้องการอุปกรณ์ในการตากกล้วยเพิ่มเติม กลุ่มผลิตภัณฑ์กล้วยม้วนอบน้ำผึ้งมีความต้องการสถานที่ผลิตผลิตภัณฑ์เพิ่มขึ้น กลุ่มหัตถกรรมผ้าคั้นมือ มีความต้องการเงินทุนในการซื้อวัตถุดิบและการสร้างอาคารที่ทำการกลุ่ม ถ้าหากนางบประมาณที่ ภาครัฐให้การสนับสนุนมาเป็นต้นทุน จะพบว่า กลุ่มผลิตภัณฑ์กล้วยตากอบน้ำผึ้งมีต้นทุนสูงที่สุด (ไม่ต่ำกว่า 10 ล้านบาท) ในขณะที่กลุ่มมียอดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ไม่เกินปีละ 1 ล้านบาท ซึ่งไม่คุ้มค่า กับการลงทุน และพบว่ากรณีที่ภาครัฐให้ความสำคัญกับกลุ่มผลิตภัณฑ์กล้วยตากอบน้ำผึ้งมากเป็น พิเศษ เนื่องจากกล้วยตากบางกระพุ่มเป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดพิษณุโลก กล้วยตากจึงเป็นวัตถุทาง สังคม (Social Object) และมีสถานภาพเป็นวัตถุทางนามธรรม (Abstract Object) ที่มีคุณค่า ซึ่ง ภาครัฐจะต้องส่งเสริมให้กล้วยตากมีความโดดเด่นกว่าผลิตภัณฑ์อื่น ๆ เป็นพิเศษ หากภาครัฐยังคงให้ การสนับสนุนงบประมาณกลุ่มจะไม่สามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ เพราะต้องอาศัยการพึ่งพา พึ่งพิง ภาครัฐอยู่ตลอดเวลา

(2.2) ภาครัฐยังคงเป็นผู้แสดงทางสังคม (Social Actors) ที่สำคัญ จาก การศึกษาพบว่าหน่วยงานภาครัฐ ยังมีบทบาทอย่างมากต่อการพัฒนา กลุ่ม ดังจะเห็นได้จากจำนวน หน่วยงานที่เข้าไปช่วยเหลือกลุ่ม ลักษณะงานหรือความช่วยเหลือที่ภาครัฐเข้าไปให้การสนับสนุน รวมทั้งการเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกลุ่ม เช่น การร่างระเบียบข้อบังคับของกลุ่ม ผลิตภัณฑ์กล้วยม้วนอบน้ำผึ้ง โดยพัฒนากรตำบล ซึ่งแสดงให้เห็นว่าภาครัฐยังคงเป็นผู้แสดงทาง สังคม (Social Actors) ที่สำคัญในการกำหนดทิศทางและอัตราการพัฒนาของกลุ่ม

(3) การพึ่งตนเองของชุมชน แบ่งออกเป็นการพึ่งตนเองทางสังคมและทาง เศรษฐกิจ ดังนี้

(3.1) การพึ่งตนเองทางสังคม ผู้ศึกษาได้ข้อค้นพบที่สำคัญ ดังนี้

(3.1.1) กลุ่มมีการบริหารจัดการในลักษณะของธุรกิจภายใน ครอบครัวนอกกว่าที่จะเป็นรูปแบบของการบริการจัดการกลุ่ม ดังจะเห็นได้จากการบริหารจัดการที่ รวมอำนาจอยู่ที่ผู้นำกลุ่ม โดยที่สมาชิกมิได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเท่าที่ควร ส่งผลให้สมาชิก มีสภาพเป็นเพียงผู้มีส่วนร่วมในกระบวนการผลิตหรือธุรกิจของกลุ่มเท่านั้น จากเหตุผล

ดังกล่าว ความรับผิดชอบทั้งหมดจึงตกอยู่ที่ผู้นำกลุ่มแค่เพียงผู้เดียว โดยที่สมาชิกมีส่วนรับผิดชอบในกระบวนการผลิตเท่านั้น นอกเหนือจากกรรมการแล้วองค์ประกอบอื่นของการจัดการ ได้แก่ สมาชิกและพนักงานยังมีได้ทำงานอย่างที่เราควรจะเป็น

(3.1.2) กลุ่มอยู่รอดได้เพราะผู้นำกลุ่ม ดังจะเห็นได้จากการที่ผู้นำกลุ่มเป็นผู้ที่ต้องรับผิดชอบต่อความสำเร็จและความล้มเหลวของกลุ่ม เนื่องจากเป็นผู้ก่อตั้งกลุ่มมาแต่เดิม ซึ่งได้สั่งสมประสบการณ์จากการลองผิดลองถูก และมีส่วนสำคัญในการพัฒนาองค์ความรู้และสั่งสมภูมิปัญญามาอย่างต่อเนื่อง , เป็นผู้ประสานงานกับส่วนราชการและตลาดให้กับกลุ่ม รวมทั้งเป็นผู้จัดการกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ตักยภาพของกลุ่มจึงขึ้นอยู่กับศักยภาพของผู้นำเป็นสำคัญ กลุ่มจะอยู่รอดหรือไม่จึงขึ้นอยู่กับผู้นำกลุ่ม และพบว่า ผู้นำกลุ่มเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการคิดริเริ่มและเรียนรู้ภูมิปัญญา และการบริหารจัดการ

(3.1.3) กลุ่มมีความสุขจากการจัดสรรผลประโยชน์ที่ลงตัว ดังจะเห็นได้จากการที่สมาชิกมีความพึงพอใจที่จะอยู่ในสถานะของลูกจ้างของกลุ่ม ถ้ามีความรู้สึกว่าคุณไม่ถูกเอารัดเอาเปรียบจนเกินไป อย่างไรก็ตามความสุขของสมาชิกส่วนใหญ่มักเป็นความสุขที่ไม่ได้อยู่ในรูปแบบของตัวเงิน แต่เป็นความสุขจากการที่ได้มีโอกาสพบปะพูดคุยหรือมีปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกภายในกลุ่มนั่นเอง

(3.2) การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ ผู้ศึกษาได้ข้อค้นพบที่สำคัญ ดังนี้

(3.2.1) กลุ่มสามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจในระดับปัจเจก ดังจะเห็นได้จากการที่กลุ่มสามารถบริหารจัดการให้กิจการของกลุ่มดำเนินต่อไปได้โดยไม่มีหนี้สินมีค่าตอบแทนให้กับสมาชิกได้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งสามารถพัฒนาแบบแผนการผลิตให้มีความสอดคล้องกับสภาพธรรมชาติ และสร้างมูลค่าเพิ่ม (Value Added) ให้กับผลิตภัณฑ์ได้ แต่ในภาพรวมแล้ว การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจของกลุ่มยังต้องอาศัยความช่วยเหลือจากภาครัฐเป็นอย่างมาก ทั้งในรูปแบบของเงินทุน การส่งเสริมด้านการตลาด และการพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์ และพบว่าการบริหารจัดการกลุ่ม ที่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนทั้งด้านความรู้ เงินทุน และการส่งเสริมด้านการตลาดก่อให้เกิดกิจกรรมการผลิตที่มีประสิทธิภาพของกลุ่ม

(3.2.2) สมาชิกมีรายได้เพียงพอต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ดังจะเห็นได้จากการที่สมาชิกส่วนใหญ่เห็นว่ารายได้ดังกล่าวเป็นรายได้หลักของครอบครัวที่จะนำมาใช้จ่ายใช้สอยเพื่อความสุขของสมาชิกภายในครอบครัวได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตาม รายได้ดังกล่าวต้องขึ้นอยู่กับจำนวนวันที่สมาชิกทำงานหรือจำนวนชิ้นงานที่สมาชิกผลิตได้ รวมทั้งยังไม่มีหลักประกันใด ๆ สำหรับสมาชิกที่ได้รับบาดเจ็บ ทูพลภาพ หรือเสียชีวิต เนื่องจากทุกกลุ่มไม่มีการจัดสวัสดิการในเรื่องเหล่านี้เป็นรูปธรรม การบริหารจัดการ โดยการใช้เงินเป็นตัวตั้งดังกล่าวไม่สามารถนำมาซึ่งความ

มั่นคงทางเศรษฐกิจเพราะขาดตาข่ายความปลอดภัยทางสังคม (Social Safety net) ที่จะรองรับสมาชิกที่ไม่สามารถทำงานให้กับกลุ่มได้ ทั้งในลักษณะของการเจ็บป่วยชั่วคราวหรือทุพพลภาพถาวร

8. การนำไปใช้ประโยชน์

8.1 ผลจากการศึกษาทำให้ได้ทราบถึงระบบการบริหารจัดการของกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพอิสระและสภาพการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจและสังคม อันเป็นตัวอย่างที่ดี สำหรับประชาชนผู้ประกอบการอาชีพอิสระ ผู้ใช้แรงงานที่มีความสนใจนำไปใช้ประโยชน์ได้

8.2 ได้ทราบถึงบทบาทของผู้แสดงทางสังคม ผู้นำกลุ่ม/ผู้รู้ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการและการดำเนินงานของกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพอิสระ ซึ่งจะช่วยให้ผู้นำกลุ่ม สมาชิกในกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพอิสระอื่น ๆ ตลอดจนประชาชนผู้ใจใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติหรือปรับปรุงงานของกลุ่มตนเองให้ดีขึ้น

8.3 ได้ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องกันระหว่างระบบคิดของกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพอิสระ นโยบายและการดำเนินงานที่ผ่านมา สามารถนำไปปรับใช้ในการดำเนินงานของกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพอิสระอื่น ๆ ต่อไปได้

8.4 ผลการศึกษาครั้งนี้ สามารถนำไปใช้ประโยชน์สำหรับบุคคล กลุ่มหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปเป็นแนวทางในการส่งเสริมกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพอิสระให้สามารถนำไปสู่การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจและสังคมของคนในชุมชนต่อไป

9. ความยุ่งยากในการดำเนินการ/ปัญหาอุปสรรค

จากการดำเนินการศึกษา เรื่อง การบริหารจัดการกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพอิสระกับการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจและสังคมที่ผ่านมาผู้ศึกษาพบปัญหาที่สำคัญแยกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

9.1 ปัญหาเกี่ยวกับกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพอิสระ

(1) ปัญหาด้านการบริหารจัดการ ถึงแม้ในภาพรวมทุกกลุ่มจะประสบความสำเร็จในด้านการพัฒนากระบวนการผลิต และรายได้สำหรับสมาชิก และผู้ที่เกี่ยวข้องแต่จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่รัฐและผู้ที่เกี่ยวข้อง พบว่าการบริหารจัดการของกลุ่มยังขาดความโปร่งใส ในการจัดทำบัญชี เพราะไม่สามารถตรวจสอบได้ ตลอดจนการจัดสรรผลประโยชน์ที่ไม่เป็นธรรม สำหรับสมาชิก รวมทั้งการขาดการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการของสมาชิก ส่งผลให้อำนาจในการบริหารจัดการทั้งหมด รวมศูนย์อยู่ที่ผู้นำกลุ่มแต่เพียงผู้เดียว

(2) ปัญหาด้านวัตถุดิบ พบว่ากลุ่มผลิตภัณฑ์กล้วยตากอบน้ำผึ้งและกลุ่มผลิตภัณฑ์กล้วยม้วนอบน้ำผึ้ง มีปัญหาขาดแคลนวัตถุดิบในบางช่วง เนื่องจากวัตถุดิบในพื้นที่มีไม่เพียงพอ ส่งผลให้การผลิตขาดความต่อเนื่อง และสมาชิกมีรายได้ลดลง

(3) ปัญหาด้านสถานที่ประกอบการ พบว่ากลุ่มผลิตภัณฑ์กล้วยม้วนอบน้ำผึ้งและกลุ่มผลิตภัณฑ์หัตถกรรมผ้าคันมือ ยังไม่มีสถานที่ประกอบการกลุ่มที่เป็นสถานที่ส่วนกลาง โดยยังใช้บ้านของผู้นำกลุ่มเป็นสถานที่ประกอบการ นอกจากนี้ กลุ่มผลิตภัณฑ์กล้วยม้วนอบน้ำผึ้งยังมีพื้นที่ตากกล้วยไม่เพียงพออีกด้วย

(4) ปัญหาด้านอุปกรณ์การผลิต พบว่า กลุ่มผลิตภัณฑ์กล้วยตากอบน้ำผึ้ง ยังมีความต้องการตู้อบพลังงานแสงอาทิตย์ กลุ่มผลิตภัณฑ์กล้วยม้วนอบน้ำผึ้งมีความต้องการเครื่องอบกล้วย และอุปกรณ์ในการตากกล้วยเพิ่มเติม เพื่อเพิ่มศักยภาพในการผลิตให้เพียงพอกับความต้องการของตลาด

(5) ปัญหาการพึ่งพา – พึ่งพิงภาครัฐ พบว่า ทุกกลุ่มยังมีความต้องการให้ภาครัฐเข้าไปสนับสนุนอยู่ตลอดเวลา ทั้งเรื่องเงินทุน และวัสดุอุปกรณ์ โดยที่กลุ่มไม่สามารถบริหารจัดการ “ทุน” ที่มีอยู่ให้สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างแท้จริง

9.2 ปัญหาของผู้ศึกษา/ผู้เสนอผลงาน

(1) การศึกษาครั้งนี้ต้องใช้เวลานานพอสมควร รวมทั้งเวลาที่ใช้ในการศึกษาเป็นวันหยุดราชการ (เสาร์ – อาทิตย์ และวันหยุดนักขัตฤกษ์) เพื่อมิให้เป็นการเบียดเบียนเวลาราชการปกติ

(2) การศึกษาครั้งนี้ต้องใช้ระเบียบวิธีวิจัยในทุกขั้นตอนมาช่วยในการศึกษา ซึ่งจะทำให้ผลงานการศึกษานี้ออกมาสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพมากที่สุด

(3) การศึกษาครั้งนี้ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุก ๆ ฝ่าย ได้แก่ ผู้นำกลุ่ม กลุ่มผู้รู้ สมาชิกกลุ่ม ผู้นำท้องถิ่น และกลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐ จึงจะทำให้ผลงานการศึกษานี้สำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยดี

(4) สถานที่ประกอบการของกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพอิสระ บางกลุ่มอยู่ต่างอำเภอซึ่งไกลจากตัวเมืองประมาณ 45 - 50 กิโลเมตร ทำให้ใช้เวลาการเดินทางไป - กลับ พอสมควร

(5) ยานพาหนะ และวัสดุอุปกรณ์มีอย่างจำกัด ต้องประสานความร่วมมือกับหน่วยงานในท้องถิ่นซึ่งได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี

10. ข้อเสนอแนะ

10.1 ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติของกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพอิสระ

(1) ควรมีการบริหารจัดการในรูปของคณะกรรมการ โดยมีการกำหนดระเบียบวาระ การดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการที่ชัดเจน รวมทั้งกำหนดกระบวนการคัดเลือกประธานและคณะกรรมการ โดยให้สมาชิกทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการคัดเลือก

(2) ควรมีการระดมทุนจากสมาชิก เพื่อสร้างกระบวนการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมให้กับสมาชิก โดยให้สมาชิกได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นต่อความสำเร็จและความล้มเหลวของกลุ่ม

(3) ควรมีการจัดระบบสวัสดิการให้กับสมาชิก เพื่อสร้างความมั่นคงและหลักประกันให้กับสมาชิก ในกรณีที่สมาชิกเกิดการเจ็บป่วย ทูพลภาพ หรือเสียชีวิต

(4) ควรมีการจัดระบบการบริหารงบประมาณ เพื่อลดการพึ่งพาโดยการจัดสรรผลกำไรส่วนหนึ่ง ไว้เป็นกองทุนสำหรับการปรับปรุง หรือซ่อมบำรุงอุปกรณ์ รวมทั้งการนำไปใช้เพื่อพัฒนาศักยภาพในการผลิตของกลุ่ม

(5) ควรเปิดโอกาสให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการให้มากที่สุด ทั้งในการวางแผน การจัดระเบียบงาน การบริหารงานบุคคล การประสานงาน และการบริหารงบประมาณตามศักยภาพของสมาชิกแต่ละบุคคล เพื่อเป็นการลดการรวมศูนย์อำนาจไว้ที่บุคคลหนึ่งบุคคลใดโดยเฉพาะ เนื่องจากการรวมศูนย์อำนาจมีความเสี่ยงต่อความล้มเหลว มากกว่าการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม

(6) ควรพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลายเพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนวัตถุดิบในกลุ่มผลิตภัณฑ์กล้วยตากอบน้ำผึ้งและกลุ่มผลิตภัณฑ์กล้วยมันอบน้ำผึ้ง รวมทั้งควรมีการสร้างความปลอดภัยใหม่ด้านรสชาติของกลุ่มผลิตภัณฑ์หัตถกรรมผ้าด้นมือ ซึ่งมีผลิตภัณฑ์ออกสู่ตลาดจากกลุ่มอื่น ๆ เป็นจำนวนมาก

10.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

(1) กระทรวงแรงงานควรมีการศึกษา/ค้นคว้าเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพอิสระกับการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจและสังคม ของกลุ่มอื่น ๆ ต่อไป

(2) กระทรวงแรงงานควรมีการศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้แสดงทางสังคม (Social Actors) ที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาผู้ประกอบการอาชีพอิสระไปสู่ความยั่งยืน

(3) กระทรวงแรงงานและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการบูรณาการศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบของผลิตภัณฑ์ที่ช่วยสร้างมูลค่าเพิ่ม (Value Added) ให้กับกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพอิสระโดยใช้ทรัพยากรในชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด

(4) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเน้นการสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มมากกว่าการให้การสนับสนุนด้านเงินทุนโดยการสนับสนุนให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารจัดการ โดยการส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มของประชาชนในชุมชน เพื่อร่วมกันบริหารจัดการในรูปแบบของคณะกรรมการที่มีระเบียบการบริหารงานที่ชัดเจน รวมทั้งการส่งเสริมให้มีการระดมทุนจากประชาชนหรือสมาชิก เพื่อให้กลุ่มเป็นของชุมชนอย่างแท้จริง

(5) ประการสุดท้ายผู้เขียนหวังว่าการศึกษานี้จะเป็นการจุดประกายความคิดเป็นจุดเริ่มต้นของการปรับปรุง และพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพอิสระ ให้มีความสมบูรณ์ ถูกต้องครบถ้วนยิ่งขึ้นไป

ส่วนที่ 2

ข้อเสนอแนวความคิด/วิธีการเพื่อพัฒนางานหรือปรับปรุงงาน
ของหน่วยงานที่จะประเมินเพื่อแต่งตั้งให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

เรื่อง การนำแนวคิดตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่ผู้ใช้แรงงาน
ในสถานประกอบการของจังหวัด

ข้อเสนอแนวความคิด/วิธีการเพื่อพัฒนางานหรือปรับปรุงงานของหน่วยงาน ที่จะประเมินเพื่อแต่งตั้งให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ของ นายสุชัย ชาญวิทย์การ

เพื่อประกอบการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง นักวิชาการแรงงาน 7ว

ตำแหน่งเลขที่ 686 สำนักงานแรงงานจังหวัดอุตรดิตถ์

เรื่อง การนำแนวคิดตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่ผู้ใช้แรงงานในสถานประกอบการ
ของจังหวัด

1. หลักการและเหตุผล

กระทรวงแรงงานมีบทบาทภารกิจในการดูแลรับผิดชอบต่อผู้ใช้แรงงาน โดยมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารและคุ้มครองแรงงาน พัฒนาฝีมือแรงงาน ส่งเสริมให้ประชาชนมีงานทำ และการประกันสังคม โดยมีวิสัยทัศน์ที่จะให้กระทรวงแรงงานเป็นองค์กรหลักในการบริหารแรงงาน พัฒนาประชากรให้มีความรู้ มีศักยภาพ สนับสนุนขีดความสามารถในการแข่งขัน มีหลักประกันมั่นคง และคุณภาพชีวิตที่ดี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้แรงงานไทยเป็นผู้ที่มีคุณภาพ คือ มีความพร้อมสมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา ซึ่งส่งผลถึงความมั่นคงและเข้มแข็งของระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ ทำให้สามารถแข่งขันกับประเทศอื่น ๆ ได้ทั่วโลกต่อไป

อีกทั้งตามนโยบายรัฐบาลและนโยบายของนายกรัฐมนตรี (พลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์) ที่ให้ทุกส่วนปฏิบัติงานตามนโยบายในเรื่อง 4 ป. คือ โปร่งใส เป็นธรรม ประหยัด และเศรษฐกิจพอเพียง และเน้นการทำงานให้มีประสิทธิภาพนั้น แนวทางการปฏิบัติงานข้อหนึ่งที่มีความสำคัญยิ่งก็คือ เน้นการประหยัดและเศรษฐกิจพอเพียง โดยเฉพาะในการจัดทำแผนปฏิบัติการของทุกหน่วยงาน ต้องยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งนอกจากจะมีความสำคัญกับทุกหน่วยงานแล้ว แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงยังมีความสำคัญต่อผู้ใช้แรงงานในสถานประกอบการของแต่ละจังหวัดซึ่งหน่วยงานสังกัดกระทรวงแรงงานควรที่จะต้องหาช่องทางเพื่อเผยแพร่และจัดประชุมผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยเฉพาะนายจ้างและลูกจ้างให้มีความเข้าใจหลักการตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและขยายผลสู่การปฏิบัติในการดำเนินชีวิตและปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับทั้งในครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติ อันจะนำไปสู่ความอยู่ดีมีสุขของผู้ใช้แรงงานและประชาชนในประเทศต่อไป จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานสังกัดกระทรวงแรงงานที่เกี่ยวข้องในแต่ละจังหวัด จะต้องนำนโยบายของรัฐบาลและแนวคิดตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่ผู้ใช้แรงงานในสถานประกอบการของแต่ละจังหวัด เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต และพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ จนสามารถทำให้ประเทศไทยพัฒนาไปสู่ความสมดุลหรือทางสายกลางอันมีความ

พอประมาณ มีเหตุผลมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีภายใต้เงื่อนไขความรู้ทั้งความรอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง และเงื่อนไขคุณธรรม ได้แก่ ความซื่อสัตย์สุจริต สติปัญญา ขยันอดทน แบ่งปัน จนนำไปสู่ความสมดุล ทั้งเศรษฐกิจสังคม และสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาแบบยั่งยืนต่อไป

2. บทวิเคราะห์/แนวความคิด/ข้อเสนอ

ก่อนที่จะทำการวิเคราะห์ การนำแนวความคิดตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไปสู่ผู้ใช้แรงงานในสถานประกอบการของจังหวัด รวมทั้งนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและนำไปสู่การปฏิบัตินั้น ขอนำเสนอสรุปสาระสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และข้อมูลสถานประกอบการในจังหวัดอุดรดิศต์พอสังเขป ดังนี้

2.1 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนากว่า 25 ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจและเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและการบริหารประเทศให้เดินไป ให้ดำเนินไป ทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์

ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่ จะต้องมึระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างข้ง ในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน ขณะเดียวกันก็ต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติและให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ตลอดจนดำเนินชีวิตด้วยความอดทน มีความเพียร มีสติ และความรอบคอบเพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

2.2 หลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง

การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ความรอบคอบ และคุณธรรมประกอบการวางแผน การตัดสินใจและการกระทำ

หลักการพึ่งตนเองหากขยายความออกไป อาจจะยึดหลักสำคัญของความพอดีได้

5 ประการ คือ

1. ความพอดีทางด้านจิตใจ: ต้องเข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเองได้ มีจิตสำนึกที่ดี เอื้ออาทร ประนีประนอม นึกถึงผลประโยชน์ส่วนรวม

2. ความพอดีทางด้านสังคม : ต้องมีความช่วยเหลือเกื้อกูลสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน รู้จักฉันทนีกกำลัง และที่สำคัญ มีกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากรากฐานที่มั่นคงและแข็งแรง

3. ความพอดีทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม : รู้จักใช้และจัดการอย่างฉลาดและรอบคอบ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนสูงสุด และที่สำคัญใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในประเทศ เพื่อพัฒนาประเทศให้มั่นคงอยู่เป็นขั้นเป็นตอนไป

4. ความพอดีทางด้านเทคโนโลยี : รู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมให้สอดคล้องกับความต้องการและควรพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาชาวบ้านของเราเอง และสอดคล้องเป็นประโยชน์ต่อสภาพแวดล้อมของเราเอง

5. ความพอดีทางด้านเศรษฐกิจ : เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ดำรงชีวิตอย่างพอสมควร พออยู่ พอกิน สมควรตามอัตภาพ และฐานะของตน

2.3 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีหลักพิจารณาอยู่ 5 ส่วน ดังนี้

(1) กรอบแนวความคิด ของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นความรอดพ้นจากภัยวิกฤต เพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา

(2) คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลางและการพัฒนาอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ พร้อมๆ กัน

(3) คำนิยาม ความพอเพียง ประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ ดังนี้

- ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดี ที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตัวเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภค ที่อยู่ในระดับพอประมาณ

- ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ

- การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวพร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

(4) เงื่อนไข การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

- เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

- เงื่อนไขคุณธรรม ประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

หลักการเสริมสร้างคุณธรรมตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นเงื่อนไขคุณธรรม ที่เน้นในเรื่องของการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม จริยธรรม โดยหยิบยกคุณธรรม 4 ประการ ซึ่งเป็นพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ

(5) แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ จากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและมีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี

2.4 ข้อมูลสถานประกอบการจังหวัดอุตรดิตถ์

ปัจจุบันจังหวัดอุตรดิตถ์ มีสถานประกอบการ จำนวน 1,240 แห่ง มีลูกจ้างรวม 12,587 คน (ข้อมูลจากสำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัด ณ วันที่ 19 กรกฎาคม 2550) จำแนกเป็นสถานประกอบการที่มีลูกจ้างมากกว่า 1,000 คน จำนวน 1 แห่ง (ลูกจ้าง 1,142 คน) สถานประกอบการที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 100 – 499 คน จำนวน 16 แห่ง (ลูกจ้าง 2,929 คน) สถานประกอบการที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 50 – 99 คน จำนวน 14 แห่ง (ลูกจ้าง 881) สถานประกอบการที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 10 -49 คน จำนวน 219 แห่ง (ลูกจ้าง 4,083 คน) และลูกจ้างตั้งแต่ 1 – 9 คน จำนวน 990 แห่ง (ลูกจ้าง 3,552 คน)

2.5 บทวิเคราะห์/ แนวคิดตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงชี้แนะแนวทางปฏิบัติที่ควรจะเป็น เป็นวิถีชีวิตของชาวไทย สามารถนำไปใช้ได้กับทุกระดับตั้งแต่ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ รวมทั้งใช้ได้ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนมิใช่แค่ภาคเกษตรที่คนส่วนมากเข้าใจผิดตลอดจนทรงยึดถือหลัก "เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา" เป็นแนวทางการพัฒนาประเทศ ให้เดินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการควบคุมคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ด้วยเหตุที่ปัจจุบันผู้ใช้แรงงานส่วนใหญ่ยังยึดติดกับวัตถุนิยม ซึ่งเป็นผลมาจากการพัฒนาเศรษฐกิจที่ก้าวกระโดด มิได้คำนึงถึงการพัฒนาแบบพึ่งตนเอง หรือการพัฒนาด้านคุณภาพชีวิต (ด้านจิตใจ) ให้มีความสมดุลควบคู่กันไป ทำให้เกิดการพัฒนาแบบไม่ยั่งยืน ดังนั้นการที่ภาครัฐ โดยเฉพาะหน่วยงานสังกัดกระทรวงแรงงานในจังหวัดจำเป็นต้องหาช่องทาง เพื่อเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจแนวคิดตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไปสู่ผู้ใช้แรงงานใน

สถานประกอบการของจังหวัด เพื่อให้ผู้ใช้แรงงานซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาจังหวัดและประเทศ มีความอยู่ดีมีสุข และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นต่อไป

2.6 ข้อเสนอ โดยในที่นี้การนำแนวความคิดตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่ผู้ใช้แรงงานในสถานประกอบการของจังหวัด นั้น อาจจัดทำในรูปแบบของแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม คือ โครงการนำแนวความคิดตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่ผู้ใช้แรงงานในสถานประกอบการของจังหวัดอุดรดิตถ์ โดยมีกลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้ใช้แรงงานในสถานประกอบการที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 50 คนขึ้นไปก่อนแล้วค่อยขยายผลให้ครอบคลุมทุกขนาดสถานประกอบการต่อไป

2.7 วิธีดำเนินการ/กิจกรรมที่สำคัญ ได้แก่

- (1) จัดทำและเสนอขออนุมัติโครงการต่อผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรดิตถ์
- (2) ประสานความร่วมมือกับสถานประกอบการในจังหวัด ที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 50 คนขึ้นไปของจังหวัดอุดรดิตถ์ จำนวน 31 แห่ง (ลูกจ้างรวม 4,952 คน)
- (3) จัดอบรมเชิงปฏิบัติการนายจ้าง/ลูกจ้างในสถานประกอบการฯ ให้มีความรู้ความเข้าใจแนวความคิดตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยจัดวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับแนวคิด/ทฤษฎีตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นผู้บรรยายและดำเนินการประชุมเชิงปฏิบัติการ (แบ่งกลุ่ม) แก่ผู้ใช้แรงงานที่เข้ารับการอบรม
- (4) นำแกนนำผู้ใช้แรงงานในสถานประกอบการศึกษาดูงานตัวอย่างสถานประกอบการในจังหวัดที่น้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้จริง (Best Practices) หรือสถานประกอบการนอกเขตจังหวัดที่มีการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม
- (5) ส่งเสริมและสนับสนุนสถานประกอบการ ให้นำแนวความคิดตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงปฏิบัติจริง
- (6) ส่งเสริมและสนับสนุนลูกจ้าง/ผู้ใช้แรงงานในสถานประกอบการ ให้นำแนวความคิดตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงปฏิบัติในครอบครัว และขยายผลไปสู่ชุมชนที่ตนเองอยู่และชุมชนใกล้เคียง
- (7) จัดทำคู่มือ/สื่อประชาสัมพันธ์ ชีวิตพอเพียงตามแนวพระราชดำริ: สำหรับผู้ใช้แรงงาน (ซึ่งมีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการใช้จ่ายเงิน การวางแผนทางการเงิน การเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย และการขยายโอกาสเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต พัฒนาตนเองและครอบครัวได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมต่อไป)
- (8) เผยแพร่คู่มือ/สื่อประชาสัมพันธ์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องแก่ผู้ใช้แรงงาน
- (9) ติดตามประเมินผลเพื่อปรับปรุงแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น และรายงานผลการดำเนินโครงการให้จังหวัดและกระทรวงแรงงานทราบ

3. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

3.1 ผู้ใช้แรงงานในสถานประกอบการที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 50 คนขึ้นไปในจังหวัดที่ได้รับการส่งเสริม/เผยแพร่แนวคิด มีความรู้ความเข้าใจ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

3.2 ผู้ใช้แรงงานในสถานประกอบการที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 50 คนขึ้นไป นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตและขยายผลสู่ครอบครัวและชุมชนต่อไปได้

3.3 ผู้ใช้แรงงานในสถานประกอบการที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 50 คนขึ้นไป มีความอยู่ดีมีสุข และมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น

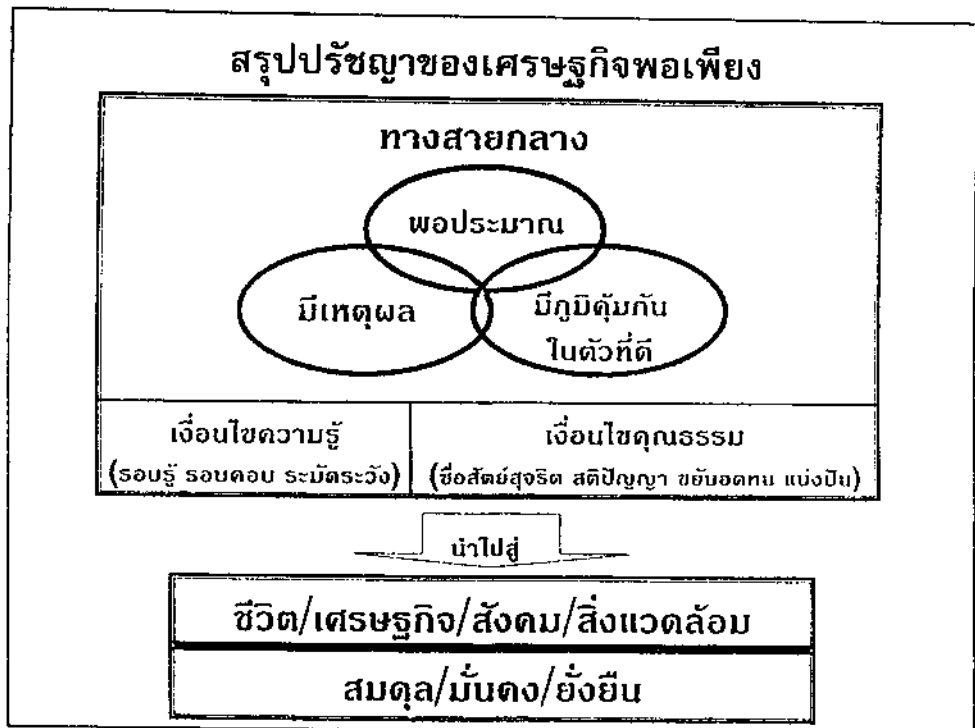
4. ตัวชี้วัดความสำเร็จ

ในการนำแนวคิดตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไปสู่ผู้ใช้แรงงานในสถานประกอบการของจังหวัดนั้น มีตัวชี้วัดความสำเร็จที่สำคัญได้แก่

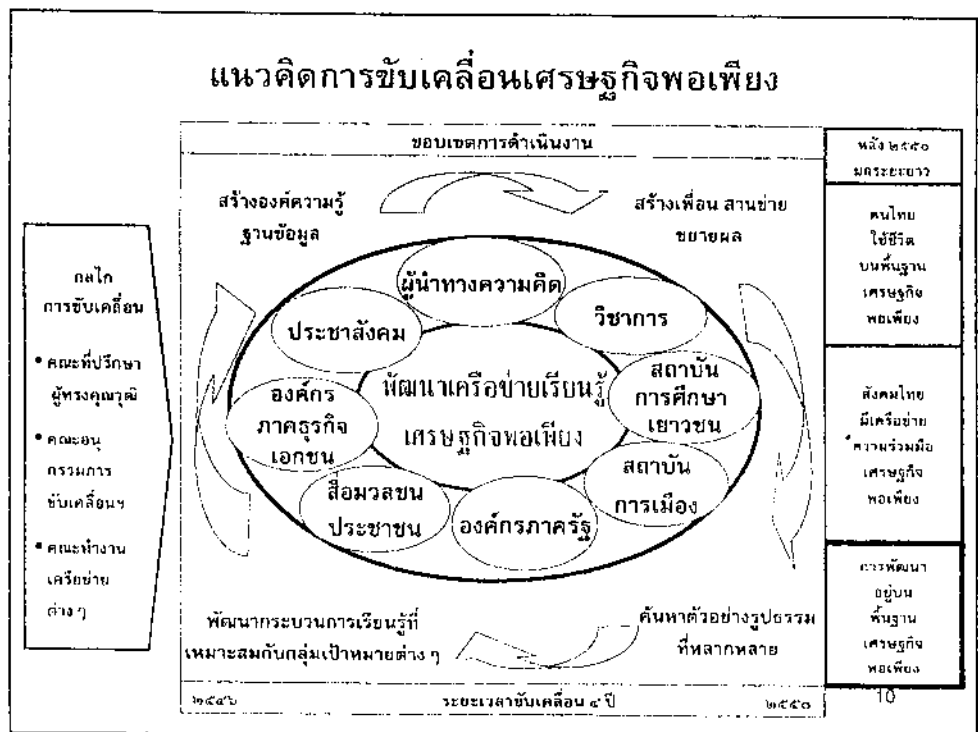
4.1 เจริญปริมาณ : ผู้ใช้แรงงานในสถานประกอบการที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 50 คนขึ้นไป ของจังหวัด มีความรู้ ความเข้าใจในแนวคิดตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อย่างน้อยร้อยละ 60

4.2 เจริญคุณภาพ : ผู้ใช้แรงงานในสถานประกอบการที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 50 คนขึ้นไป ของจังหวัด สามารถนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ขยายผลสู่ครอบครัว ชุมชน ทำให้มีความอยู่ดีมีสุข และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นในอนาคต

สรุปปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

แนวคิดการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง

บรรณานุกรม

หนังสือ

กรมการจัดหางาน. (2540). การประกอบอาชีพอิสระ. กรุงเทพฯ : กองส่งเสริมการมีงานทำ

กรมการจัดหางาน. (2545). เส้นทางอาชีพอิสระ. กรุงเทพฯ : กองส่งเสริมการมีงานทำ

กรมการปกครอง. (2541). เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองแนวความคิดและยุทธศาสตร์. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น.

กรมการพัฒนาชุมชน. (2546). คู่มือการปฏิบัติงานวิสาหกิจชุมชน. กรุงเทพฯ : สำนักส่งเสริม
วิสาหกิจชุมชน

ชลธิรา สัตยวิวัฒนา. “ความรู้กับภูมิปัญญา : มิติที่เหลื่อมซ้อนกัน” ข่าวพิเศษ. ฉบับที่ 735, 2534.

ชาติชาย ณ เชียงใหม่. (2543). การบริหารการพัฒนาชนบทเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน.
กรุงเทพฯ : 21 เซ็นจูรี่.

นงคราญ กาญจนประเสริฐ และคณะ. (2546). การพัฒนาผลิตภัณฑ์กระดาษสาเชิงวิสาหกิจ
ชุมชน. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.

นุกูล บำรุงไทย, พรธัญพา นพรัค และวัฒนา ภู่อเล็ก. (2543). ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนา
เศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเองของจังหวัดตาก. รายงานการวิจัย. พิษณุโลก: คณะ
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.

พรศรี ยงค์อุประพันธ์. (2546). วิสาหกิจชุมชนกับการพึ่งตนเอง : กรณีศึกษาการแปรรูปผลผลิต
จากต้นตาล ชุมชนบ้านเหล่าขวัญ ตำบลท้อแท้ อำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก.
วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร.

พัชรินทร์ สิริสุนทร. (2543). ภูมิปัญญาไทยกับการพัฒนาการศึกษา. พิษณุโลก: ภาควิชา
สังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.

พัชรินทร์ สิริสุนทร. (2544). ความสัมพันธ์ระหว่างภูมิปัญญาไทยกับการพัฒนาชนบท. รายงาน
การวิจัย. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ยงยุทธ เกษสาคร. (2545). ภาวะผู้นำและการทำงานเป็นทีม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เอสแอนด์
จี กราฟฟิค.

ยศ สันตสมบัติ. (2546). พลวัตและความยืดหยุ่นของสังคมชาวนา: เศรษฐกิจชุมชนภาคเหนือ
และการปรับกระบวนการทัศน์ว่าด้วยชุมชนในประเทศโลกที่สาม. เชียงใหม่: บริษัทวิทอินดี
ไซน์ จำกัด.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2525). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิต.

ลีลาภรณ์ นาคทรพรพ์. (2538). ระบบการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน กรณีศึกษา
ชุมชนอีสานใต้. สุโขทัยธรรมมาธิราช.8 (2), 38 – 48.

วิทยา จันทร์ศิลา. (2540). เอกสารประกอบการสอนเรื่องการเป็นผู้นำในชุมชน. พิษณุโลก :
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ศิรดา ยูวรรณศิริ. (2546). การดำเนินธุรกิจชุมชนของกลุ่มผลิตน้ำตาลสดบ้านเหล่าขวัญ ตำบล
ท้อแท้ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดพิษณุโลก. ปรินญาณิพนธ์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัย
นเรศวร

ศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2542). องค์การและการจัดการ. กรุงเทพฯ

สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม. (2546). การศึกษาศักยภาพของสถาบันราชภัฏพิบูลสงครามในการ
วางระบบการบริหารจัดการวิจัยเพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชน. พิษณุโลก.

สามารถ จันทร์สุรย์. (2533) “ภูมิปัญญาท้องถิ่นคืออะไร อย่างไร”, ใน วัฒนธรรมก้าวไปกับความ
เปลี่ยนแปลง. กรุงเทพฯ: มุลนิธิภูมิปัญญา.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2545). ทฤษฎีสังคมวิทยาเนื้อหาและแนวการใช้ประโยชน์เบื้องต้น.
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2546). ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุนีย์ มัลลิกมาลย์. (2545). รัฐธรรมนูญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิทักษ์รักษา
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภกา.

สุนทร สาระวรรณ. (2542). รายงานการวิจัยเรื่องบทบาทของสถาบันอุดมศึกษาในการพัฒนา
ภูมิปัญญาท้องถิ่นทางการเกษตร. พิษณุโลก: สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม.

เสรี พงศ์พิศ. (2529). คืนสู่รากเหง้า : ทางเลือกและทัศนวิจารย์ว่าด้วยภูมิปัญญาชาวบ้าน.
กรุงเทพฯ: เทียนวรรณ.

สำนักงานเกษตรจังหวัดพิษณุโลก. (2544). รายงานสรุปผลงานประจำปี 2544. พิษณุโลก:
สำนักงานเกษตรจังหวัด.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2539). แผนพัฒนาเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติฉบับที่แปด พ.ศ. 2540 – 2544. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ครุสภาลาดพร้าว.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2544). แผนพัฒนาเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติฉบับที่เก้า พ.ศ. 2545 – 2549. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ครุสภาลาดพร้าว.

สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดพิษณุโลก. หนังสือเวียนที่ มท 0417/ว2466. ส่งร่างพระราชบัญญัติ
ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนพ.ศ..... วันที่ 4 พฤศจิกายน 2545.

สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดพิษณุโลก. (2546). การคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์
ไทยจังหวัดพิษณุโลก. คณะอนุกรรมการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัดพิษณุโลก.
อคิน รพีพัฒน์. (2527). การมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนา. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภา.
อคิน รพีพัฒน์. (2531). ปัญหาการพัฒนาชนบทที่เรียนจากกรณีศึกษาโครงการพัฒนาชนบท
ลุ่มแม่น้ำแม่กลอง. เอกสารวิชาการ. ขอนแก่น: สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัย
ขอนแก่น.

เว็บไซต์

<http://www.mol.go.th/กระทรวงแรงงาน>

<http://www.doe.go.th/กรมการจัดหางาน>

<http://www.nesdb.go.th/สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ>

<http://www.kunkroo.com/admin1.html/หลักและกระบวนการบริหาร>